

Amasya Üniversitesi Personelinin Afetlere Karşı Hazırlık, Farkındalık ve Öz-Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi

Evaluation of Disaster Preparedness, Awareness and Self-Efficacy of Amasya University Staff

Can Şahan¹, Cumali Karatutlu²

Öz

Bu çalışmanın birinci amacı, üniversite personelinin iş yerinde afetlere karşı yapılan hazırlıklar ile ilgili farkındalık düzeylerini, evde afetlere karşı hazırlık düzeylerini ve afetler karşısındaki öz-yeterlilik düzeylerini belirlemektir. İkinci amacı, bu üç değişken arasındaki ilişkiyi saptamaktır. Üçüncü amacı ise bu üç değişkenin bağımsız değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymaktır. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evreni, Amasya Üniversitesi'nde görev yapan 888 akademik ve idari personelden oluşurken, araştırmanın örnekleme ise kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılan 268 personelden oluşmaktadır. Veriler, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan sosyo-demografik özelliklerin sorulduğu kısımla üç adet ölçeğin bulunduğu anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizi için SPSS-22 (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Sonuç olarak, Amasya Üniversitesi personelinin iş yerinde afetlere karşı alınan önlemler ve yapılan hazırlıklar konusunda farkındalıklarının düşüğe yakın olduğu, evde afetlere karşı hazırlıklarının düşük olduğu ve afete karşı öz-yeterliliklerinin ise orta seviyede olduğu görülmektedir. Bu üç değişken arasındaki ilişkinin ise pozitif yönde olduğu tespit edilmiştir. Ölçeklerden alınan puanlar ölçeğe göre değişmekle birlikte cinsiyet, yaş, afet eğitimi alma durumu, afetlerle ilgili bilgi sahibi olma durumu ve acil durum planından haberdar olma durumu değişkenlerine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Farkındalık, Hazırlık, Öz-Yeterlilik.

Abstract

The first aim of this study is to determine the level of awareness of university staff about preparations against disasters at the workplace, their level of preparedness against disasters at home and their level of self-efficacy against disasters. The second aim is to determine the relationship between these three variables. The third aim is to determine whether these three variables differ according to the independent variables. In this study, relational survey model, one of the quantitative research methods, was used. The population of the study consists of a total of 888 academic and administrative staff of Amasya University. The sample of the study consists of 268 academic and administrative staff who were reached by using convenient sampling method. The data were collected through a questionnaire form prepared by the researchers in line with the literature, in which socio-demographic characteristics were asked and 3 scales were included. SPSS-22 (Statistical Package for the Social Sciences) package program was used for data analysis. As a result, it is seen that the awareness of Amasya University personnel about the measures taken and preparations made against disasters at the workplace is close to low, their preparation against disasters at home is low and their self-efficacy against disasters is at medium level. The relationship between these three variables was found to be positive. Although the scores obtained from the scales varied according to the scale, it was determined that the scores differed according to the variables of gender, age, disaster training status, having information about disasters and being aware of the emergency plan.

Keywords: Disaster, Awareness, Preparation, Self-Efficacy.

Araştırma Makalesi [Research Paper]

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Çalışmanın araştırma kısmı Amasya Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'nun 04.04.2019 tarih ve 2019 / 4 sayılı Kararı ile alınan izin doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Submitted: 19 / 11 / 2021

Accepted: 26 / 11 / 2024

¹Öğr. Gör., Amasya Üniversitesi, Suluova Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü Öğretim Elamanı, Amasya, Türkiye, can.sahan@amasya.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9086-9062>.

²Öğr. Gör., Amasya Üniversitesi, Suluova Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü Öğretim Elamanı, Amasya, Türkiye, cumali.karatutlu@amasya.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0605-8927>.

Giriş

Doğal kaynaklı afetler her yıl binlerce kişinin evinin ve iş yerinin hasar görmesine hatta yıkılmasına neden olmakta, milyonlarca insanın hayatını olumsuz etkilemekte ve bu afetler nedeniyle birçok can kaybı ve yaralanma meydana gelmektedir. Bununla birlikte doğal kaynaklı afetler çevresel, sosyal ve ekonomik kayıpların yaşanmasına da neden olmaktadır (Erkan, 2010; Güvel, 2001). 2019'da EM-DAT veri tabanı tarafından dünya genelinde 11.755 kişinin ölümüne, 95 milyon insanın etkilenmesine ve 103 milyar ABD Doları ekonomik kayba neden olan 396 doğa kaynaklı afet kaydedildiği belirtilmiştir (EM-DAT, 2019). Türkiye'de ise EMDAT'tan alınan veriler doğrultusunda 1900 ile 2022 yılları arasında 205 doğal kaynaklı afet meydana geldiği ve bu afetler nedeniyle toplamda 97.086 kişinin hayatını kaybettiği tespit edilmiştir (Şahan, 2024). Türkiye ve dünyada doğal kaynaklı afetler nedeniyle bu kadar fazla hasar ve zararın meydana gelmesi, insanlığın afetlerden çok fazla etkilendiğinin bir göstergesidir. Bu zararların önlenmesinin veya azaltılmasının tek yolu afet riskinin azaltılması olduğu söylenebilir.

Afetten veya afet riskinden söz edebilmek için toplumun yaşadığı coğrafi bölgenin bir tehlikeye maruz kalması ve toplumun ve varlıklarının tehlike karşısında savunmasız durumda olması gerekmektedir (UNISDR, 2015). Çünkü afet riski, maruz kalan insan ve değerlerinin savunmasızlığının ve tehlikenin bir fonksiyonudur (Quarantelli, 2000). Afetler ancak tehlikeler karşısında savunmasız kalınması ile ortaya çıkmaktadır. Bir afetten tamamen kaçınmak mümkün olmasa da, bazı afet risklerinin en aza indirilebilir olduğunu söylemek mümkündür (URL-1). Riskin bileşenlerinden olan maruziyet ve savunmasızlık düşürüldüğünde afet riskini de düşürmek mümkün olmaktadır. Bu kapsamda karşımıza afet risk yönetimi kavramı çıkmaktadır. Ancak afet risk yönetimi ile afet riski önlenerek veya azaltılarak tehlike ortaya çıktığında afete dönüşmesi engellenebilir.

Afet risk yönetimi kapsamında, afet zararlarının azaltılması ve toplumun afetlere karşı direncinin artırılması amacı ile uluslararası alanda belirli dönemlerde hükümetler ve kuruluşlar tarafından yol haritaları oluşturulmuştur. Bu yol haritalarının en kapsayıcı olanı ve afet riskinin azaltılmasına odaklanan 2005-2015 dönemi için oluşturulmuş; Hyogo Eylem Planı'dır. 2015-2030 yılları arası için oluşturulmuş Sendai Eylem Planı ise bu sürecin devamı niteliğindedir. Son yıllarda, kriz yönetimi odaklı afet yönetimi anlayışı, yerini risk yönetimi odaklı afet yönetimi anlayışına bırakmıştır. Bu kapsamda afet risk yönetimi odaklı anlayış ile önleme, hazırlık ve zarar azaltma kavramı vurgulanmakta ve teşvik edilmektedir. Bu yönelimler, uluslararası boyutta UNISDR önderliğinde, 2005 yılında yayınlanan, Hyogo Eylem Planı çerçevesinde yaygınlaşmaya başlamıştır (Varol ve Kırıkkaya, 2017).

Afet risk yönetimi; önleme, azaltma, transfer etme ve hazırlık gibi risk azaltma faaliyetlerini içermektedir. Bu söz konusu risk azaltma yöntemleri aşağıda örneklerle açıklanmıştır.

Önleme ile mevcut ve yeni afet risklerinden kaçınmaya yönelik faaliyetler ve önlemler (müdahale ve iyileştirme faaliyetlerinden daha az maliyetlidir) ifade edilmektedir. Maruz kalan veya kalması muhtemel yaşam alanlarının tehlikeli bölgenin dışına çıkarılması önlemeye örnek olarak verilebilir (UNISDR, 2015).

Transfer etme ile bir afet meydana geldikten sonra hane halkı, topluluk, işletme veya devlet makamının sosyal veya finansal faydalar karşılığında kaynak temin etmesi yoluyla belirli risklerin mali sonuçlarının bir taraftan diğerine resmi veya gayri resmi olarak aktarılması süreci olarak ifade edilmektedir. Akla sigorta hizmetleri gelmektedir (UNISDR, 2015).

Azaltma ile tehlikelerin olumsuz etkilerinin sınırlandırılması, bu mümkün değilse azaltılması süreci olarak ifade edilmektedir. Bu duruma sel bariyerleri inşa etmek, yamaçları stabilize etmek için ağaç dikmek ve bina inşaat kurallarını uygulamak örnek olarak gösterilebilir. Azaltma, maruz kalma ve/veya savunmasızlığı azaltmayı amaçlayan hem yapısal hem de yapısal olmayan koruma önlemlerinin uygulanmasını gerektirir (Climate Adapt, 2021; UNISDR, 2015).

Hazırlık ile ise kastedilen şey insanlar için olumsuz etkiler doğuracak olaylara karşı önlemler almak ve bu olayların olumsuz etkilerini zamanında, etkili ve uygun şekilde yapılmış planlar ve yöntemlerle ortadan kaldırmaktır (Ergünay, 2009). Erken uyarı sistemlerinin kurulması, tahliye yollarının belirlenmesi ve acil durum malzemelerinin hazırlanması bu duruma örnek olarak verilebilir (UNISDR, 2015).

Güvenli müdahaleyi ve hızlı iyileşmeyi desteklemek için, afete hazırlık girişimleri geleneksel olarak kişisel veya hane halkı hazırlık davranışlarını teşvik ederek bireylerin hazırlanmasına odaklanmıştır. Genel olarak afet hazırlığı başlığının altında, iletişim kampanyalarının yanında her hanenin afet ve acil durum çantasına sahip olması, afet planı geliştirmesi ve yerel tehlikeler hakkında bilgi sahibi olması gibi konular üzerinde durulmaktadır (Kohn vd., 2012; Levac vd., 2012). Son zamanlarda, 1999 Marmara Depremi, 2004 Hint Okyanusu Tsunamisi (Birkmann vd., 2008) veya Filipinler'deki 2013 Haiyan Tayfunu gibi büyük afet olaylarından sonra ulusal afet riskini azaltma çabalarında gelişmeler olmuştur. Nitekim hükümetlerin binalar veya altyapılar için almış olduğu yapısal önlemleri, erken uyarı sistemleri ile ilgili çalışmaları, tahliye yolları planları ve sığınaklara yönelik yatırımları can kaybını önlemede etkilidir (Andrews ve Quintana, 2015). Ancak

ulusal düzeydeki afet riskini azaltma önlemleri, bir afetin yıkıcı etkilerinden korumak için tek başına yeterli değildir. Uzmanlar, doğa kaynaklı afetler veya terör saldırıları gibi acil durumlarda, bireylerin bir afetten sonra en az üç gün kendi kendine yeterli olmalarını gerektiren "72 Saat Kuralı"nı önermektedir (Russell vd., 1995). Bunun nedeni, yerel yönetimlerin ve afet yardım kuruluşlarının kaynaklarını etkilenen bölgeye seferber etmesinin biraz zaman almasıdır. Bu nedenle, yiyecek ve su stoklamak, evde afet ve acil durum çantası bulundurmamak veya aile afet planına sahip olmak gibi bireysel hazırlık önlemleri, doğal afetlere uygun şekilde müdahale edilmesini sağlayabilir. Özellikle afet risk yönetiminin nispeten az gelişmiş olduğu düşük ve orta gelirli ülkelerde, afet meydana gelmeden önce hane halkı tarafından alınan ihtiyati tedbirler, can kaybı ve yaralanma riskini azaltabilir ve mülke verilen zararı en aza indirebilir (Shreve ve Kelman, 2014, Van Der Keur vd., 2016).

Hayatın altüst olmasına neden olan afetlerin meydana getirdiği koşulların bertaraf edilmesinde evde alınan önlemlerin yanında iş yerinde de alınan önlemlerin ve yapılan hazırlık ve planlamaların önemi büyüktür. Kişilerin herhangi bir afet ve acil durumdan etkilenmemesi veya çok az etkilenmesi, gündelik yaşamlarında oluşturdukları aile afet planları ve iş yerlerinde oluşturdukları acil durum planları ile sağlanabilir (Russell vd., 1995).

İşverenlerin acil durum planlarını, acil durumlar meydana gelmeden çok önce planlanması büyük önem taşımaktadır. Afet ve acil durumların ne zaman meydana geleceği önceden bilinemez, bundan dolayı etkin bir müdahale için her daim bir hazırlığın olması şarttır. Öte yandan işyerleri için muhtemel acil durumlar ile baş edebilmek ancak o tehlikelerin sonuçlarını daha önceden kavrayabilmek ve önleyici, sınırlandırıcı tedbirler almak ile mümkün olabilir. Ancak bu sayede tehlikelerin afete dönüşmesi engellenebilir (Baysal ve Tunç, 2018). Bundan dolayı her şirketin ve her hanenin bir acil durum planının olması ve çalışanların yaralanmayı veya daha kötüsünü önlemek için bu planları nasıl uygulayacakları konusunda bilgili olması gerekmektedir (URL-2).

Toplumun afet direncini artırmak için, hazırlık önlemlerinin benimsenmesini açıklayan, altta yatan faktörleri anlamak çok önemlidir. Bununla birlikte, gelişmekte olan ülkelerde afete hazırlıklı olmanın belirleyicileri hakkında nispeten az sayıda ampirik çalışma bulunmaktadır (Muttarak & Pothisiri, 2013). Literatür incelendiğinde farklı sosyal bilişsel faktörlerin bireysel hazırlığı nasıl etkilediğine dair çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu sosyal bilişsel faktörler arasında bilgi, risk algısı, afet deneyimi, hükümete olan güven, öz-yeterlilik ve farkındalık yer almaktadır (Ayvazoğlu vd., 2020; Adams vd., 2019; Güler ve Kutay Karoçor, 2018; Uzun vd., 2019; Ünal vd., 2017).

Afet riskinin azaltılmasında bireylerin farkındalık düzeyleri de belirleyici bir faktördür. İnsanların afet riskini azaltıcı davranışlar gerçekleştirmeleri için öncelikle kendi topluluklarında karşılaşabilecekleri doğal tehlikelerin farkında olmaları gerekmektedir. Bir olaydan önce hangi özel hazırlıkların yapılması gerektiğini, bir kasırga, deprem, sel, yangın veya diğer olası bir olay sırasında ne yapılması gerektiğini ve sonrasında ne gibi önlemler alınması gerektiğini önceden bilmelidirler (National Research Council, 1991). Farkındalığı yüksek ve hazırlıklı bir toplum ile afet riskleri azaltılmasının sonucunda can kayıpları, yaralanmalar ve afetler nedeniyle meydana gelecek hasarlar da azaltılmış olacaktır. Farkındalığı yüksek ve hazırlıklı bir toplum oluşturmanın yolu ise yaygın kamuoyu bilinci ve eğitimden geçmektedir. Son yıllarda yapılan bazı araştırmalar, toplumdaki eğitilmiş insanların afetlere hazırlıklı ve iyi müdahalede bulunabileceğini göstermiştir (İnal vd., 2012; Özgüven ve Öztürk, 2006; Şahan ve Dinç, 2021a; Toyosawa vd., 2010). İlave olarak, afet eğitiminin risk yönetimi için işlevsel, operasyonel ve uygun maliyetli bir araç olduğu bildirilmiştir (Center AD,2008).

Öz-yeterlilik afet riskinin azalmasında önemli faktörlerden bir tanesidir. Öz-yeterlilik ya da kişinin bir davranışa etkin bir şekilde katılma becerisine olan güveni, afetlere hazırlanmanın önemli bir sosyal bilişsel öncüsüdür. Bandura'nın (1969) sosyal bilişsel teorisinin öğelerini uyarlayan Paton'un (2006) sosyal bilişsel hazırlık modelinde afetler bağlamında öz-yeterlilik, hazırlanma niyetlerini etkileyen kilit yapıardan biri olarak hareket ettiği belirtilmiştir (Adams vd., 2019). Bir acil duruma yeterli şekilde yanıt verebilmek için, bireyin eylemlerinin etkili bir değişiklik yaratacağına inanması gerekir. Bireyin kendi yaşamındaki olaylar üzerinde kontrol uygulama becerisine olan inancı olan öz-yeterlilik (Bandura 1991), bir dizi popülasyonda üstün afet hazırlığı bilgisi ve davranışının yanı sıra afet sonrası iyileşme ile ilişkilendirilmiştir (Benight vd., 2009; Demuth vd., 2016). Oregon'daki orman yangını riski olan bölgelerde, daha yüksek öz yeterliliğe sahip sakinler, öz yeterliliği düşük olanlara göre önemli ölçüde daha fazla risk azaltma davranışında bulunduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte Kamboçya'da, daha yüksek öz yeterliliğe sahip sakinlerin, iklim değişikliği ile ilgili felaketleri öngörerek bir acil durum planına veya tahliye kitine sahip olma olasılıkları daha yüksek olduğu saptanmıştır (Ung vd., 2015).

Bu çalışmada, iş yerinde afete hazırlık farkındalık düzeyi, evde afetlere karşı hazırlık düzeyi ve afete karşı öz-yeterlilik düzeyi bağımlı değişkenleri incelenmiş ve bu üç değişken doğrultusunda üç adet amaç belirlenmiştir. Çalışmanın birinci amacı, üniversite personelinin iş yerinde yapılan hazırlıklara ne kadar önem verdiği ve ne kadar ciddiye aldığı ve bu konudaki farkındalıklarının ne olduğu, ayrıca evde afetlere karşı hazırlık düzeylerinin ve herhangi bir afet ve acil durumda kendilerine olan güvenin ne olduğunu ortaya koymaktır.

Amasya Üniversitesi bünyesinde bulunan tüm birimlerin hâlihazırda acil durum planı hazırlıklarının olduğu görülmektedir. Ancak buradaki önemli nokta çalışanların bu konuyla ilgili farkındalık düzeylerinin ve afetlere karşı öz-yeterlilik düzeylerinin ne olduğudur. Çünkü bu planlara çalışanlar dâhil olmadığında, bu konuda bireylerin kendilerini yeterli hissetmediklerinde veya kendilerine olan güven düşük olduğunda herhangi bir afet ve acil durumdan başarılı bir şekilde çıkılması mümkün olmayacaktır. Panik ve kargaşayla can ve mal kaybı daha da artacaktır. İş yerinde olduğu gibi evde de afetlere karşı gerekli önlemlerin alınması ve hazırlıkların yapılması büyük önem arz etmektedir. Afet sonrasında olay yerine yardım etmekle yükümlü ekipler, afet veya acil durumu yaşayan bireylerin ihtiyaçlarını hemen karşılayamayabilirler. Onun için aile üyelerinin kendilerine ait “afet sonrası ilk 72 saat için” bir aile afet ve acil durum planı oluşturması gerekmektedir. Bu plan kapsamında aile afet buluşma noktası, bölge dışı bağlantı kişisi, afet ve acil durum çantası ve evi tahliye planı oluşturulmalıdır (URL-3). Aile afet planları, belirli topluluklarda hangi tehlikeli olayların meydana gelme olasılığının en yüksek olduğu, hangi acil durum ekipmanı ve malzemelerinin hazır bulundurulması gerektiği, hasarı sınırlamak için hangi önlemlerin alınması gerektiği ve tahliye için hangi hazırlıkların yapılması gerektiği hakkında temel bilgiler sağlamalıdır. Aile afet planları aile üyeleri tarafından hazırlanan planlardır.

Çalışmanın ikinci amacı, bu üç değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Son olarak üçüncü amacı ise bu söz konusu üç bağımlı değişkenin, bağımsız değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir. Bu amaçlar doğrultusunda hipotezler oluşturulmuştur. Bunlar;

- Akademik ve idari personelin, “iş yerinde afete hazırlık farkındalığı düzeyi” ile “evde afetlere karşı hazırlık düzeyi” arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır.
- Akademik ve idari personelin, “iş yerinde afete hazırlık farkındalığı düzeyi” ile “afete karşı öz-yeterlilik düzeyi” arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır.
- Akademik ve idari personelin, “evde afetlere karşı hazırlık düzeyi” ile “afete karşı öz-yeterlilik düzeyi” arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır.
- Akademik ve idari personelin, “iş yerinde afete hazırlık farkındalığı düzeyi”, bağımsız değişkenlere (cinsiyet, yaş, birimde çalışma süresi, eğitim durumu, afet ve acil durum yaşama durumu, afet eğitimi alma durumu, afetlerle ilgili bilgi sahibi olma durumu, acil durum planı mevcudiyeti bilgi durumu, mülkiyet tipi, birimdeki pozisyon türü) göre farklılaşmaktadır.
- Akademik ve idari personelin “evde afetlere karşı hazırlık düzeyi”, bağımsız değişkenlere (cinsiyet, yaş, birimde çalışma süresi, eğitim durumu, afet ve acil durum yaşama durumu, afet eğitimi alma durumu, afetlerle ilgili bilgi sahibi olma durumu, acil durum planı mevcudiyeti bilgi durumu, mülkiyet tipi, birimdeki pozisyon türü) göre farklılaşmaktadır.
- Akademik ve idari personelin “afet ve acil durumlara karşı öz-yeterlilik düzeyi”, bağımsız değişkenlere (cinsiyet, yaş, birimde çalışma süresi, eğitim durumu, afet ve acil durum yaşama durumu, afet eğitimi alma durumu, afetlerle ilgili bilgi sahibi olma durumu, acil durum planı mevcudiyeti bilgi durumu, mülkiyet tipi, birimdeki pozisyon türü) göre farklılaşmaktadır.

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, akademik ve idari personelin evde ve iş yerinde afet ve acil durumlara karşı farkındalık, öz-yeterlilik ve hazırlıklarını ortaya koymak amacıyla nicel araştırma desenlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelinde, iki ya da daha fazla değişken arasında herhangi bir değişimin olup olmadığı ve bu değişimin derecesinin ne düzeyde olduğu belirlenmeye çalışılır (Karasar, 2011). Bu bağlamda bu çalışmada akademik ve idari personelin afetlere karşı hazırlıkları, farkındalıkları ve öz-yeterlilikleri betimlenmeye ve ilişkilendirilmeye çalışılmıştır.

1.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışma, Amasya Üniversitesi akademik ve idari personel üzerinde uygulanmıştır. Amasya Üniversitesi, 17 Mart 2006 tarih ve 26111 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 15 yeni üniversite kurulması hakkındaki 5467 Sayılı Kanun ile Amasya’da kurulmuş bir devlet üniversitesidir. Amasya Üniversitesi genç olmakla birlikte son derece köklü akademik geçmişe sahip Ondokuz Mayıs Üniversitesi’ne bağlı Amasya Eğitim Fakültesi (1974-1975), Amasya Meslek Yüksekokulu (1975-1976), Amasya Sağlık Yüksekokulu (1992-1993) ve Merzifon Meslek Yüksekokulu’nun (1991-1992) temelleri üzerinden kurulmuş, onlarca yıllık yükseköğretim tecrübesine sahip bir kurumdur. Bünyesinde kurulmuş 8 adet

Fakülte, 3 adet Enstitü, 1 adet Yüksekokul, 8 adet Meslek Yüksekokulu ve Rektörlüğe bağlı merkez, birim ve bölümler yer almaktadır (URL-4).

Amasya Üniversitesi'nde 14.02.2019 tarihinde Personel İşleri Daire Başkanlığı'ndan 591 akademik ve 297 idari personelin çalıştığı bilgisi alınmıştır. Araştırmanın evrenini, 888 akademik ve idari personel oluşturmaktadır. Başlangıç aşamasında araştırmanın evreninin tamamına ulaşılması hedeflenmiş ancak COVID-19 pandemisi, zaman ve maliyet gibi nedenlerden dolayı ulaşılmasının pek mümkün olmaması nedeniyle örneklem seçme yoluna gidilmiştir. Örneklemin hata aralığı %5 ve güven aralığı %95 güven olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırmanın örneklemini, uygun örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılan 268 akademik ve idari personelden oluşmaktadır. Tablo 1'de katılımcıların çalıştığı birim ve cinsiyet bilgilerine yer verilmiştir. Buna göre en fazla katılımın Amasya Üniversitesi Rektörlüğü'nden olduğu görülmektedir. Katılımcıların cinsiyet oranlarına bakıldığında ise 90(%35) kişi kadın, 165(%64,6) kişi ise erkektir.

Tablo 1. Katılımcıların Çalıştığı Birim ve Cinsiyet Bakımından Dağılım Oranları

Birim	N(%)	Cinsiyet(%)	
		Kadın	Erkek
Amasya Üniversitesi Rektörlüğü	84 (%31,2)	29	55
Eğitim Fakültesi	58(%21,6)	25	33
İlahiyat Fakültesi	21 (%7,8)	6	15
Teknoloji Fakültesi	14 (%5,2)	4	10
Yabancı Diller Yüksekokulu	6 (%2,2)	2	4
Uzaktan Eğitim Merkezi (UZEM)	2 (%0,7)	1	1
Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu	15 (%5,6)	5	10
Merzifon Meslek Yüksekokulu	16 (%5,9)	6	10
Suluova Meslek Yüksekokulu	15 (%5,6)	6	9
Gümüşhacıköy Hasan Duman Meslek Yüksekokulu	19 (%7,1)	3	16
Taşova Yüksel Akın Meslek Yüksekokulu	15 (%5,6)	6	9
Sağlık Bilimleri Fakültesi	2 (%0,7)	2	0
Tasarım Meslek Yüksekokulu	1 (%0,4)	0	1
Toplam	268 (%100)	95(%35,4)	173(%64,6)

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Etik Yönü

Araştırma kapsamında ilgili veriler sadece Amasya Üniversitesi akademik ve idari personel ile sınırlıdır. Bununla birlikte araştırma üniversitenin tüm birimlerinde uygulanamamasından dolayı sadece uygulanan birimler ile sınırlandırılmıştır. Amasya Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 4 Nisan 2019 tarihinde etik kurulu onayı alınmıştır (Karar No:20).

1.4. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler, sosyo-demografik özelliklerin sorulduğu kısımla üç adet ölçeğin bulunduğu anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu, e-posta yolu ile tüm akademik ve idari personele gönderilerek araştırmanın evrenine ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak yeterli geri dönüş alınamaması nedeniyle anket formları yüz yüze uygulanmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden ve verileri eksiksiz olarak dolduran toplam 268 akademik ve idari personelin verisi ile gerekli analizler yapılmıştır.

Veri toplama formu bazı birimlere hem e-posta aracılığı ile hem de yüz yüze, bazı birimlere ise sadece e-posta aracılığı ile uygulanmıştır. Sadece e-posta aracılığı ile uygulanan birimler; Sabuncuoğlu Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Fen ve Edebiyat Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Tasarım Meslek Yüksekokulu, Tıp Fakültesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Mimarlık Fakültesi, Mühendislik Fakültesi ve Merzifon İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'dir.

Veri toplama formu, dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin sorulduğu 19 soru yer almaktadır. İkinci bölümde 9 adet maddeden oluşan "İş Yerinde Yapılan Afet Hazırlıklarının Farkındalığı Ölçeği", üçüncü bölümde 12 adet maddeden oluşan "Evde Afet Hazırlık Ölçeği", dördüncü bölümde ise 12 adet maddeden oluşan "Afetlere Karşı Öz-Yeterlilik Ölçeği" bulunmaktadır.

Ölçekler ile bireylerin afetlerle ilgili bazı davranışlarının ölçülmesi amaçlanmıştır. "İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı Ölçeği" katılımcıların iş yerinde afete karşı yapılan hazırlıkların ve önlemlerin ne kadar farkında olduğunu belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. "Evde Afet Hazırlık Ölçeği" katılımcıların afete karşı bireysel hazırlık düzeylerini ortaya koymak

amacıyla hazırlanmıştır. “Afete Karşı Öz-Yeterlilik Ölçeği” ise kişinin hem kişisel hem de toplumsal hazırlık davranışlarına etkin bir şekilde katılma yeteneğine olan güvenini değerlendirmek amacıyla oluşturulmuştur.

Ölçekler, araştırmacı tarafından literatür doğrultusunda (Balci, 2016; Baysal ve Tunç, 2018; Dirim, 2011; Yurtçu, 2015) hazırlanarak madde havuzları oluşturulmuştur. Kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla oluşturulan madde havuzları 2 adet uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü sonrasında 27 maddeden oluşan Evde Afet Hazırlık Ölçeği’nden 10 madde, 12 maddeden oluşan İş Yerinde Yapılan Afet Hazırlıklarının Farkındalığı Ölçeği’nden 2 madde ve son olarak 18 maddeden oluşan Afetlere Karşı Öz-Yeterlilik Ölçeği’nden 1 madde ölçeklerden çıkartılmıştır. Faktör analizi öncesinde ölçeklerin madde sayılarına bakıldığında İş Yerinde Yapılan Afet Hazırlıklarının Farkındalığı Ölçeği’nde 10 madde, Evde Afet Hazırlık Ölçeği’nde 17 madde ve Afetlere Karşı Öz-Yeterlilik Ölçeği’nde ise 17 madde bulunduğu görülmektedir. Ölçeklerin yapısal geçerliliği sağlamak için ise ölçeklere açımlayıcı faktör analizi (AFA) uygulanmıştır. Ancak uygulama öncesinde toplanan verilerin AFA’ya uygunluğu önemli görüldüğünden dolayı AFA’nın uygulanabilirliğini belirlemek amacıyla veriler Kaiser-Meyer- Olkin (KMO) ve Barlett testi (Büyüköztürk, 2015) ile analiz edilmiştir. Ölçeklerin KMO değerleri ile Barlett Küresellik (Sphericity) testine ilişkin değerler Tablo 2’de gösterilmiştir. Bu değerler ölçeklerin AFA’ya uygunluğunu göstermektedir.

Faktör analizi uygulamasında ölçek maddelerinin sahip oldukları faktör yük değerinin 0.30’dan yüksek olması gerektiği belirtilmektedir. Bununla birlikte bu maddelerin değerlendirilmesi esnasındaki yük değerleri arasındaki farkın en az 0.10 olması gerektiği ifade edilmektedir. Faktör analizi sonrasında maddelerin hangi boyut altında toplandığını belirleyebilmek, maddelerin bir faktördeki yükünü artırarak faktörlerin kendileriyle en yüksek ilişkiye sahip maddeyi bulmalarını sağlayıp yorumlamayı kolaylaştırmak için döndürme tekniği kullanılmaktadır. Faktörlerin öz değeri 1 ve 1’den büyük ise önemli olarak kabul edilmekte ve analizler bu faktörlerle sürdürülmektedir. Öz değeri 1’den büyük faktörlerin varyansının toplam varyansı açıklama yüzdeleri hesaplanmaktadır. Açıklanan varyansın % 40’ın üzerinde olması uygun kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2015). Bu kapsamda bu çalışmada faktör analizi uygulamasında Temel Bileşenler Analizi (Principal Components Analysis) ve Varimax Döndürme Yöntemi (Varimax Rotation) kullanılmıştır. Faktör analizinde 0,30 ve üzeri faktör yükleri dikkate alınmıştır. Faktör analizi sonuçları aşağıda açıklanmıştır.

“Evde Afet Hazırlık Ölçeği” açımlayıcı faktör analizi sonrasında maddelerin 2 adet faktör altında toplandığı tespit edilmiş olup beş adet madde ölçekten çıkartılmıştır. Ölçeğin madde sayısı 12’ye düşmüştür. Alt boyutların isimleri araştırmacı tarafından “planlama” ve “yapısal ve yapısal olmayan hazırlık” olarak belirlenmiştir. Maddelerin yükleri ise 0,425 ile 0,767 arasında değişiklik göstermektedir. Öz değeri 1’den büyük faktörlerin varyansının toplam varyansı açıklama yüzdesi % 56 olarak tespit edilmiştir. Alt boyutların Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayılarına bakıldığında 7 maddeden oluşan “planlama” alt boyutunun 0,874, beş maddeden oluşan “yapısal ve yapısal olmayan hazırlık” alt boyutunun ise 0,762 olarak tespit edilmiştir.

“İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı Ölçeği” açımlayıcı faktör analizi sonrasında maddelerin tek bir faktör altında toplandığı tespit edilmiş olup bir adet madde ölçekten çıkartılmıştır. Ölçeğin madde sayısı 9’a düşmüştür. Madde yüklerinin 0,391 ile 0,731 arasında değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Öz değeri 1’den büyük faktörlerin varyansının toplam varyansı açıklama yüzdesi % 60’tır. Ölçeğin Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısı ise 0,917 olarak belirlenmiştir.

“Afete Karşı Öz-Yeterlilik Ölçeği” açımlayıcı faktör analizi sonrasında maddelerin 3 adet faktör altında toplandığı tespit edilmiş olup beş adet madde ölçekten çıkartılmıştır. Ölçeğin madde sayısı 12’ye düşmüştür. Alt boyutlar araştırmacı tarafından “afete müdahalede öz-yeterlilik”, “bireysel öz-yeterlilik inancı” ve “toplumsal öz-yeterlilik inancı” olarak belirlenmiştir. Maddelerin yükleri ise 0,546 ile 0,849 arasında değişiklik göstermektedir. Öz değeri 1’den büyük faktörlerin varyansının toplam varyansı açıklama yüzdesi % 72 olarak tespit edilmiştir. Alt boyutların Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayılarına bakıldığında 5 maddeden oluşan “afete müdahalede öz-yeterlilik” alt boyutunun 0,872, dört maddeden oluşan “bireysel öz-yeterlilik inancı” alt boyutunun 0,914 ve üç maddeden oluşan “toplumsal öz-yeterlilik inancı” alt boyutunun ise 0,775 olarak tespit edilmiştir.

Faktör analizi ile birlikte ölçeklerin iç tutarlık katsayısı hesaplanmış ve Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayıları Tablo 2’de verilmiştir. “İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı Ölçeği’nin Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısının 0,917, “Evde Afet Hazırlık Ölçeği’nin” Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısının 0,875 ve son olarak “Afetlere Karşı Öz-Yeterlilik Ölçeği’nin” Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısının ise 0,895 olduğu görülmektedir. Creswell 2012’ye göre, kullanılan ölçeklerin Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısının 0,70’in üzerinde olması ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Bu şekilde ölçeklerin güvenilirliği ve geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 2. Ölçeklerin İstatistik Bilgileri

Ölçekler	Madde Sayısı	$\bar{x}$	Alınabilecek Toplam Puan	Ölçeklerin Başarı Seviyesi	Ss	Cronbach's Alpha Değeri	Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği Ölçümü	Bartlett Test Ölçümü		
							KMO	Ki-kare	Sd	Sig
İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı	9	21,3	9-45	Düşük:9—21 Orta:21,1-33 Yüksek:33,1-45	8,516	0,917	,906	1608,915	45	,000
Evde Afet Hazırlığı	12	14	12-60	Düşük:12-28 Orta:28,1-44 Yüksek:44,1-60	2,839	0,875	,877	2803,632	351	,000
Afetlere Karşı Öz-Yeterlilik	12	33,5	12-60	Düşük:12-28 Orta:28,1-44 Yüksek:44,1-60	8,977	0,895	,868	2656,182	136	,000

Amasya Üniversitesi akademik ve idari personelin iş yerinde afet hazırlıklarının farkındalık düzeylerini, evde afet ve acil durumlara karşı hazırlık düzeylerini ve öz-yeterlilik düzeylerini belirlemek ve aralarındaki ilişkiyi ortaya koyabilmek adına çalışma kapsamında üç adet ölçek doğrultusunda, üç adet değişken üretilmiştir. 1. Değişken iş yerinde afet hazırlıklarının farkındalık düzeyini ölçerken, 2. Değişken evde afetlere karşı hazırlık düzeyini, 3. değişken ise afet ve acil durumlara karşı öz-yeterlilik düzeyini ölçmektedir. 1. ve 3. değişkenin ölçüldüğü ölçekler 5'li likert ölçeği ile "hiç katılmıyorum=1", "katılmıyorum=2", "kararsızım=3", "katılıyorum=4" ve "tamamen katılıyorum=5"; 2. değişkenin ölçüldüğü ölçek ise 2'li likert ölçeği ile derecelendirilmiştir. Ölçeklerin maddeleri olumlu yargılardan oluşmaktadır ve kontrol maddesi kullanılmamıştır. Katılımcıların her ölçeğin her maddesinden aldığı puanlar toplanarak iş yerinde afet hazırlıklarının farkındalık düzeyi puanı, evde afetlere karşı hazırlık düzeyi puanı ve afet ve acil durumlara karşı öz-yeterlilik düzeyi puanı elde edilmiştir. Tablo 2'de söz konusu ölçeklerin madde sayılarına, ölçeklerden alınan puanların ortalamalarına, ölçeklerden alınabilecek toplam puanlara ve standart sapmalarına yer verilmiştir. İş yerinde afet hazırlıklarının farkındalık düzeyi puanlarının ortalaması 21,3, evde afet ve acil durumlara karşı hazırlık düzeyi puanlarının ortalamasının 14 ve son olarak afet ve acil durumlara karşı öz-yeterlilik düzeyi puanlarının ortalamasının 33,5 olduğu görülmektedir. Bu ortalamalar dikkate alındığında katılımcıların iş yerinde afet hazırlıklarının farkındalık düzeylerinin orta, evde afet ve acil durumlara karşı hazırlık düzeylerinin düşük ve afet ve acil durumlara karşı öz-yeterlilik düzeylerinin ise orta olduğu saptanmıştır.

Çalışmanın devamında bu üç değişken arasındaki ilişki ortaya koymak ve sosyo-demografik yapılar ile ayrı ayrı ilişkilendirmek amaçları doğrultusunda hangi testlerle analiz edileceğini belirlemek amacıyla "İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı Ölçeği'ne", "Evde Afete Hazırlık Ölçeği'ne" ve "Afet ve Acil Durumlara Karşı Öz-Yeterlilik Ölçeği'ne" normal dağılıma uygunluk analizi yapılmıştır. "İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı Ölçeği" ve "Evde Afete Hazırlık Ölçeği" olmak üzere her iki ölçeğin Kolmogorov-Smirnov Z testi ile elde edilen (p) anlamlılık değeri 0,05 anlamlılık değerinden küçük bulunmuştur. Dolayısıyla söz konusu ölçeklerin normal dağılım göstermediği saptanmıştır. "Afet ve Acil Durumlara Karşı Öz-Yeterlilik Ölçeği'ne" ilişkin Kolmogorov-Smirnov Z testi ile elde edilen (p) anlamlılık değeri ise 0,05 anlamlılık değerinden büyük bulunmuştur. Dolayısıyla söz konusu ölçeğin normal dağılım gösterdiği saptanmıştır. Normal dağılım göstermeyen ölçeklerin verilerinin analizinde Kruskal Wallis H-testi ve Mann Whitney U-testi kullanılmıştır. Normal dağılım gösteren ölçeğin verilerinin analizinde ise t-testi ve One Way ANOVA testi kullanılmıştır. Gruplar arasındaki farklar için ise Post-hoc testi uygulanmıştır. Analizlerde 0,05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.

T-testi en yaygın olarak kullanılan ve iki grup verinin ortalamaları arasında belirgin bir farklılık olup olmadığını istatistiksel olarak belirlemeye çalışan bir yaklaşımdır. İki'den fazla bağımsız değişkenin ortalamaları arasında fark olup olmadığının araştırılması için ise One Way ANOVA kullanılmaktadır. Bu ölçümlerde dağılım varyanslarının homojen olmadığı durumlarda Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H Testleri kullanılmaktadır (Kalaycı, 2006: 74; Büyüköztürk, 2003: 149).

2. Bulgular

Bu bölümde öncelikle bağımsız değişkenlerin betimsel analizlerine yer verilmiştir. Ardından bağımlı değişkenler (evde afete hazırlık, iş yerinde afete hazırlık farkındalığı ve afete karşı öz-yeterlilik) arasındaki ilişki ortaya koymak ve bağımlı değişkenlerin, bağımsız değişkenlere (cinsiyet, eğitim düzeyi, yaş, mevcut birimde çalışma süresi, afet yaşam durumu,

afetlerle ilgili bilgi sahibi olma durumu, mülkiyet tipi, acil durum planı hazırlığını bilme durumu) göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla analizler yapılmış ve bu analizler yorumlanmıştır. Ölçekler arasındaki ilişki Spearman Korelasyon Analizi ile tespit edilmeye çalışılmıştır. En fazla 2 alt grubu olan bağımlı değişkenlerin bağımsız değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla verilerin normal dağılıp dağılmama durumuna göre Mann Whitney U-testi ile t testi, 2'den fazla alt grubu olan bağımlı değişkenlerin bağımsız değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla verilerin normal dağılıp dağılmama durumuna göre Kruskal Wallis H-testi ile One Way ANOVA kullanılmıştır. Gruplar arasındaki farklar için ise Post-hoc testi uygulanmıştır.

Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri üzerinde uygulanan frekans analizi sonuçları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Araştırma Örneklemindeki Personelin Afetlerle İlgili Kişisel Bilgileri

Değişkenler		N(%)	Değişkenler		N(%)
Afet Yaşama Durumu	Evet	133(%49,6)	Afet Eğitim Alma Durumu	Evet	157(%58,6)
	Hayır	135(%50,4)		Hayır	111(%41,6)
Deneyimlenen Afetler	Yangın	12(%4,5)	Alınan Eğitimler	İlkyardım	76(%28,4)
	Deprem	105(%39,2)		Temel Afet Bilinci	27(%10,1)
	Trafik Kazası	44(%16,4)		Afetlerde Arama ve Kurtarma	9(%3,4)
	Sel	13 (%4,9)		Psikolojik İlkyardım	8(%3)
	Toprak Kayması	2(%0,7)		Hastane Afet Planı (HAP)	1(%0,4)
	Fırtına	10(%3,7)		Risk ve Kriz Yönetimi	15(%5,6)
	Can ve mal kaybı olmadı	107(%39,9)		Depremden Korunma	21(%7,8)
Etkilenme Durumu	Sadece mal kaybı oldu	15(%5,6)		İleri Yaşam Desteği	5(%1,9)
	Yakınlarımı kaybettim	4(%1,5)		Afet Yönetimi	8(%3)
	Fiziksel olarak zarar gördüm	7(%2,6)		Afet Öncesi Hazırlık	9(%3,4)
	Ruhsal olarak zarar gördüm	16(6,0)		Trijaj	4(%1,5)
Bilgi Sahibi Olma Durumu	Evet	168(%62,7)		Mahalle Afet Gönüllüleri	5(%1,9)
	Hayır	100(%37,3)		İş Sağlığı Güvenliği	38(%14,2)
Bilgi Edinme Yeri	Ortaöğretim	27(%10,1)		Toplum Afet Gönüllüleri	2(%0,7)
	Lise	28(%10,4)		Olay Yeri Yönetimi	7(%2,6)
	Üniversite	38(%14,2)	Depreme Hazırlık	19(%7,1)	
	İnternet	63(%23,5)	Yangın	15(%5,6)	
	Panel	13(%4,9)	Acil Durum Planı Mevcudiyeti Bilgisi	Evet	150(%56)
	Konferans	37(%13,8)		Hayır	84(%31,3)
	Aile	11(%4,1)		Bilmiyorum	33(%12,3)
	Arkadaş	6(%2,2)	Bulunduğu Ekip	Söndürme	9(%3,4)
	Medya	87(%32,5)		Kurtarma	20(%7,5)
	AFAD	17(%6,3)		Koruma	3(%1,1)
	İtfaiye	13(%4,9)		İlkyardım	11(%4,1)
				Hiçbir ekipte değilim	58(%21,6)
				Bilmiyorum	49(%18,3)

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan personelin 133'ü (%49,6) daha önce afet veya acil durum yaşadığını, 135'i (%50,4) ise yaşamadığını belirtmiştir. Afet veya acil durum yaşadığını belirten personelin 105'i (%39,2) deprem, 44'ü (%16,4) trafik kazası, 13'ü (%4,9) sel, 12'si (%4,5) yangın, 10'u (%3,7) fırtına ve 2'si (%0,7) ise toprak kayması olayı yaşadığını bildirmiştir. Katılımcıların en fazla yaşadıkları olayın deprem olduğu görülmektedir. Etkilenme durumuna bakıldığında ise "can ve mal kaybı olmadı" diyenlerin oranı %39,9, "sadece mal kaybı oldu" diyenlerin oranı %5,6, "yakınlarımı kaybettim" diyenlerin oranı %1,5, "fiziksel olarak zarar gördüm" diyenlerin oranı %2,6 ve "ruhsal olarak zarar gördüm" diyenlerin oranı ise %6,0 olarak saptanmıştır. Afet yaşayanların çok az kısmının afet ve acil durum nedeniyle kötü etkilendiği görülmektedir.

Afetlerle ilgili bilgi sahibi olma durumuna "evet" diyenlerin oranı 168 kişi ile %62,7, "hayır" diyenlerin oranı ise 100 kişi ile %37,3 olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu kendisini afetler konusunda bilgili olduğunu düşünmektedir. Bilgi edinme yeri olarak başı çeken kurum %32,5 ile medyanın olduğu görülmektedir. Devamında gelen kurumlara bakıldığında ise %23,5 ile internet, %14,2 üniversite, %13,8 ile konferanslar, %10,4 ile lise, %10,1 ile ortaöğretim, %6,3 ile AFAD, %4,9 ile itfaiye ve son olarak %4,9 ile panel olduğu görülmektedir. Afet ve acil durumlarda afet yönetiminin her

aşamasında görev alan ve afet yönetimi için öncü kurum ve kuruluşlar olan AFAD ve itfaiye teşkilatının oranlarının bu denli düşük olması üzüntü vericidir.

Afetlerle ilgili eğitim alma durumuna bakıldığında ise “evet” diyenlerin oranı 157 kişi ile %58,6, “hayır” diyenlerin oranı ise 111 kişi ile %41,6 olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu afetlerle ilgili eğitim aldığını belirtmiştir. Eğitim türü özelinde incelendiğinde ise katılımcıların 76 kişi ile %28,4’ü ilkyardım, 38 kişi ile %14,2’si iş sağlığı ve güvenliği, 27 kişi ile %10,1’i temel afet bilinci, 21 kişi ile %7,8’i depremde korunma, 19 kişi ile %7,1’i depreme hazırlık, 15 kişi ile %5,6’sı risk ve kriz yönetimi ile yangın, 9 kişi ile %3,4’ü afetlerde arama ve kurtarma ile afet öncesi hazırlık, 8 kişi ile %3’ü psikolojik ilkyardım ile afet yönetimi, 7 kişi ile %2,6’sı olay yeri yönetimi, 5 kişi ile %1,9’u mahalle afet gönüllüleri ile ileri yaşam desteği, 4 kişi ile %1,5’i triaj, 2 kişi ile %0,7’si toplum afet gönüllüleri ve son olarak 1 kişi ile %0,4’ü hastane afet planı eğitimi aldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların en fazla aldıkları eğitimlere bakıldığında ilkyardım, iş sağlığı ve güvenliği ve temel afet bilinci eğitimleri olduğu görülmektedir. Ancak bu eğitimleri toplumun her bireyinin alması gereken eğitimler olmasından hareketle bu oranların düşük olduğu söylenebilir.

Katılımcıların görevli oldukları birimin acil durum planı hazırlığının olup olmadığını ortaya koymak amacıyla “iş yerinizde acil durum planı mevcut mu?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan 150 (%56) kişi “evet” cevabını verirken, 84 (%31,3) kişi “hayır”, 33 (%12,3) kişi ise “bilmiyorum” cevabını vermiştir. Katılımcıların çoğunluğunun acil durum planından haberdar olduğu ancak önemli bir kısmının ise haberdar olmadığı görülmektedir. Çünkü bu soruya hayır ve bilmiyorum diyenlerin oranı %46’dır. Bu oran görmezden gelinecek kadar düşük bir oran değildir. Ayrıca acil durum planından haberdar olanlara “hangi ekipte bulunuyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Bu sorunun cevabı incelendiğinde ise 49 kişi yani %18,3’ü hangi ekipte olduklarını bilmediklerini belirtmiştir. Geri kalanı ise bulunduğu ekibi belirtmiştir.

Spearman Korelasyon Analizi sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları

Ölçekler	1	2	3
1. İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı	-		
2. Evde Afet Hazırlığı	,223**	-	
3. Afete Karşı Öz-Yeterlilik	,378**	,452**	

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlı (2-yönlü)

Tablo 4’te ölçekler arasındaki korelasyon ilişkisine yer verilmiştir. Korelasyon analizine göre ölçekler arasında pozitif yönlü ve iş yerinde afete hazırlık farkındalığı düzeyi ile evde afet hazırlığı düzeyi arasında düşük, iş yerinde afete hazırlık farkındalığı düzeyi ile afete karşı öz-yeterlilik düzeyi arasında orta düzeye yakın, evde afet hazırlık düzeyi ile afete karşı öz-yeterlilik düzeyi arasında ise orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır.

Personelin farkındalık, hazırlık ve öz-yeterlilik düzeyleri bağımlı değişkenleri ile çeşitli bağımsız değişkenlere ilişkin Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 5’te, t testi sonuçları ise Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 5. Personelin Farkındalık, Hazırlık ve Öz-Yeterlilik Düzeyleri ile Çeşitli Değişkenlere İlişkin Mann Whitney U-testi Sonuçları

Ölçekler	Değişkenler	N(%)	S.O.	S.T.	U	Z	P	
İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı	Cinsiyet	Erkek	173(%64,6)	148,30	25656,00	5830,000	-3,938	,000
		Kadın	95(%35,4)	109,37	10390,00			
Evde Afet Hazırlığı	Cinsiyet	Erkek	173(%64,6)	135,03	23361,00	8125,000	-,160	,873
		Kadın	95(%35,4)	133,53	12685,00			
İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı	Afet ve Acil Durum Yaşama Durumu	Hayır	133	135,59	18033,50	8832,500	-,229	,819
		Evet	135	133,43	18012,50			
Evde Afet Hazırlığı	Afet ve Acil Durum Yaşama Durumu	Hayır	133	134,80	17929,00	8937,000	-,067	,947
		Evet	135	134,20	18117,00			
İş Yerinde Afet Hazırlık Farkındalığı	Afet Eğitimi Alma Durumu	Hayır	157 (%58,6)	129,01	20254,50	7851,500	-1,381	,167
		Evet	111(%41,4)	142,27	15791,50			
Evde Afet Hazırlığı	Afet Eğitimi Alma Durumu	Hayır	157 (%58,6)	120,49	18916,50	6513,500	-3,688	,000
		Evet	111(%41,4)	154,32	17129,50			
İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı	Afetlerle İlgili Bilgi Sahibi Olma Durumu	Hayır	100(%37,3)	131,92	13192,00	8142,000	-,421	,674
		Evet	168(%62,7)	136,04	22854,00			

Evde Afet Hazırlığı	Afetlerle İlgili Bilgi Sahibi Olma Durumu	Hayır	100(%37,3)	120,26	12026,00	6976,000	-2,432	,015
		Evet	168(%62,7)	142,98	24020,00			
İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı	Mülkiyet Tipi	Kiracı	152(%56,7)	128,72	19565,50	7937,500	-1,399	,162
		Mülk Sahibi	116(43,3)	142,07	16480,50			
Evde Afet Hazırlığı	Mülkiyet Tipi	Kiracı	152(%56,7)	132,18	20092,00	8464,000	-,560	,575
		Mülk Sahibi	116(43,3)	137,53	15954,00			

İş yerinde afete hazırlık farkındalık düzeyi ve evde afet hazırlığı düzeyi bağımlı değişkenleri ile çeşitli bağımsız değişkenler arasındaki ilişki Mann Whitney U-testi ile incelenmiş olup sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir. Bu sonuçlar aşağıda maddeler halinde incelenmiştir.

- İş yerinde yapılan afet hazırlıklarının farkındalık düzeyi açısından, kadın personel ile erkek personel arasında, erkek personelin lehine anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Evde afetlere karşı hazırlık düzeyi açısından ise cinsiyete göre yapılan karşılaştırmada kadın personel ile erkek personel arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir ($p > 0,05$). Yani cinsiyete göre personelin evde afet ve acil durumlara karşı hazırlık düzeyleri farklılaşmamaktadır. Ancak farklılık olmamasına rağmen sıra ortalamaları incelendiğinde erkeklerin ortalamaları, kadınlara göre cüzi de olsa daha yüksek olduğu görülmektedir. Sonuç olarak genel düşünüldüğünde erkeklerin kadınlara göre daha farkında ve daha hazırlıklı olduğu söylenebilir.
- İş yerinde yapılan afet hazırlıklarının farkındalık düzeyi ve evde afetlere karşı hazırlık düzeyi açısından, afet ve acil durum yaşama durumu ile aralarında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı görülmektedir ($p > 0,05$). Söz konusu değişkenler üzerinde afet ve acil durum yaşama durumunun bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Anlamlı bir farklılık bulunmaması nedeniyle söz konusu değişkenler ile afet ve acil durum türleri arasındaki ilişkiye bakılmamıştır.
- Evde afetlere karşı hazırlık düzeyi açısından katılımcıların afet eğitimi alma durumu ile aralarında "evet" diyenlerin lehine anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Ancak iş yerinde yapılan afet hazırlıklarının farkındalık düzeyi açısından ise katılımcıların afet eğitimi alma durumu ile aralarında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı görülmektedir ($p > 0,05$). Yani katılımcıların afet eğitimi alma durumuna göre iş yerinde yapılan afet hazırlıklarının farkındalık düzeyi farklılaşmamaktadır. Ancak sıra ortalamasına bakıldığında "evet" diyenlerin ortalamaları "hayır" diyenlerin ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Sonuç olarak genel bir değerlendirme yapıldığında afet eğitimi alanların afetlere karşı daha farkında ve daha hazırlıklı olduğu söylenebilir.
- Katılımcılar arasında 168(%62,7) kişi kendisini afetlerle ilgili bilgi sahibi olarak görmektedir. Evde afetlere karşı hazırlık düzeyi açısından katılımcıların afetlerle ilgili bilgi sahibi olma durumu ile aralarında "evet" diyenlerin lehine anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). İş yerinde yapılan afet hazırlıklarının farkındalık düzeyi açısından ise katılımcıların afetlerle ilgili bilgi sahibi olma durumu ile aralarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir ($p > 0,05$). Yani katılımcıların afetlerle ilgili bilgi sahibi olma durumuna göre iş yerinde acil durum planı farkındalık düzeyleri farklılaşmamaktadır. Ancak sıra ortalamalarına bakıldığında "evet" diyenlerin ortalamaları "hayır" diyenlerin ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Sonuç olarak genel bir değerlendirme yapıldığında kendisini afetlerle ilgili bilgi sahibi olarak görenlerin afetlere karşı daha farkında ve daha hazırlıklı olduğu söylenebilir.
- Katılımcıların mülkiyet tipi incelemesinde 152(%56,7) kişinin kiracı olduğu, 116(43,3) kişinin ise ev sahibi olduğu görülmektedir. İş yerinde yapılan afet hazırlıklarının farkındalık düzeyi ve evde afetlere karşı hazırlık düzeyi değişkenleri açısından katılımcıların mülkiyet tipi ile aralarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Mülkiyet tipinin iş yerinde yapılan afet hazırlıklarının farkındalık düzeyi ile evde afetlere karşı hazırlık düzeyi değişkenleri üzerinde bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 6. Personelin Öz-Yeterlilik Düzeyleri ile Çeşitli Değişkenlere İlişkin t Testi Sonuçları

Değişkenler	N	$\bar{x}$	Ss	t testi		
				t	sd	p
Cinsiyet	Kadın	95(%35,4)	30,7053	-4,001	266	,000
	Erkek	173(%64,6)	35,1676			
Afet ve Acil Durum Yaşama Durumu	Hayır	133	33,9699	,695	266	,488
	Evet	135	33,2074			
Afet Eğitimi Alma Durumu	Hayır	157 (%58,6)	31,3439	-5,083	266	,000
	Evet	111(%41,4)	36,7568			
Afetlerle İlgili Bilgi Sahibi Olma	Hayır	100	31,3500	-3,200	266	,002
	Evet	168	34,9167			
Mülkiyet Tipi	Kiracı	152(%56,7)	33,3553	-,481	266	,631
	Mülk Sahibi	116(43,3)	33,8879			

Afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyi bağımlı değişkeni ile çeşitli bağımsız değişkenler arasındaki ilişki t testi ile incelenmiş olup sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir. Bu sonuçlar aşağıda maddeler halinde incelenmiştir.

- Afete karşı öz-yeterlilik düzeyi açısından, kadın personel ile erkek personel arasında, erkek personelin lehine anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Yani erkek personelin, kadın personele göre afetlere karşı daha yeterli olduğu söylenebilir.
- Afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyi ile afet ve acil durum yaşama durumu arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı görülmektedir ($p > 0,05$). Afet ve acil durum yaşama durumunun afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyi üzerinde bir etkisinin bulunmadığı söylenebilir.
- Afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyi açısından katılımcıların afet eğitimi alma durumu ile aralarında “evet” diyenlerin lehine anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Afet eğitimi alanların afetlere karşı daha yeterli olduğu söylenebilir.
- Katılımcıların afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyi ile afetlerle ilgili bilgi sahibi olma durumu arasında “evet” diyenlerin lehine anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Afetlerle ilgili kendisini bilgi sahibi olarak görenlerin afetlere karşı daha yeterli olduğu söylenebilir.
- Afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyi açısından katılımcıların mülkiyet tipi ile aralarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Mülkiyet tipine göre afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyleri farklılaşmamaktadır.

Personelin farkındalık, hazırlık ve öz-yeterlilik düzeyleri bağımlı değişkenleri ile çeşitli değişkenlere ilişkin Kruskal Wallis H-testi sonuçları Tablo 7'de, One Way ANOVA testi sonuçları ise Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Personelin Farkındalık ve Hazırlık Düzeyleri ile Çeşitli Değişkenlere İlişkin Kruskal Wallis H-testi Sonuçları

Ölçekler	Değişkenler		N(%)	Sıra ortalaması	Sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı	Yaş	20-30 (1)	47(17,5)	134,76	2	10,021	,007	3-2
		31-40 (2)	128(47,8)	120,39				
		41 ve Üzeri (3)	93(34,7)	153,78				
Evde Afet Hazırlığı	Yaş	20-30 (1)	47(17,5)	127,82	2	6,740	,034	3-2
		31-40 (2)	128(47,8)	125,30				
		41 ve Üzeri (3)	93(34,7)	150,54				
İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı	Çalışma Süresi	1-5 (1)	120(%44,8)	134,74	4	7,010	,135	Fark yok
		6-10 (2)	93(%34,7)	121,82				
		11-20 (3)	28(%10,4)	162,43				
		21-30 (4)	16(%6)	145,94				
		31 ve üzeri (5)	11(%4,1)	151,36				
Evde Afet Hazırlığı	Çalışma Süresi	1-5 (1)	120(%44,8)	128,78	4	3,008	,556	Fark yok
		6-10 (2)	93(%34,7)	136,04				
		11-20 (3)	28(%10,4)	133,82				
		21-30 (4)	16(%6)	159,16				
		31 ve üzeri (5)	11(%4,1)	149,77				
İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı	Eğitim Durumu	Ortaokul (1)	7(%2,6)	143,79	5	6,322	,276	Fark yok
		Lise (2)	15(%5,6)	149,50				
		Ön lisans (3)	25(%9,3)	163,18				
		Lisans (4)	86(%32,1)	137,33				
		Yüksek Lisans (5)	66(%24,6)	128,14				
		Doktora (6)	69(%25,7)	122,46				
Evde Afet Hazırlığı	Eğitim Durumu	Ortaokul (1)	7(%2,6)	133,57	5	9,121	,104	Fark yok
		Lise (2)	15(%5,6)	152,87				
		Ön lisans (3)	25(%9,3)	166,82				
		Lisans (4)	86(%32,1)	166,82				
		Yüksek Lisans (5)	66(%24,6)	128,01				
		Doktora (6)	69(%25,7)	140,63				
İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı	Acil Durum Planı Bilgi Durumu	Evet (1)	151(%56,3)	156,29	2	30,371	,000	1-2
		Hayır (2)	84(%31,3)	98,64				
		Bilmiyorum (3)	33(%12,3)	126,08				
Evde Afet Hazırlığı	Acil Durum Planı Bilgi Durumu	Evet (1)	151(%56,3)	140,40	2	2,912	,233	Fark yok
		Hayır (2)	84(%31,3)	130,49				
		Bilmiyorum (3)	33(%12,3)	117,70				

İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı	Pozisyon Tipi	Akademik Personel (1)	113(%42,2)	121,98	2	5,766	,056	Fark yok
		İdari Personel (2)	134(%50,4)	145,57				
		Akademik ve İdari Personel (3)	20(%7,5)	130,53				
Evde Afet Hazırlığı	Pozisyon Tipi	Akademik Personel (1)	113(%42,2)	135,36	2	,834	,834	Fark yok
		İdari Personel (2)	134(%50,4)	131,82				
		Akademik ve İdari Personel (3)	20(%7,5)	147,75				

İş yerinde afete hazırlık farkındalık düzeyi ve evde afetlere karşı hazırlık düzeyi bağımlı değişkenleri ile çeşitli bağımsız değişkenler arasındaki ilişki Kruskal Wallis H-testi ile incelenmiş olup sonuçlar Tablo 7'de gösterilmiştir. Bu sonuçlar aşağıda maddeler halinde incelenmiştir.

- Katılımcıların yaş durumu incelendiğinde 20-30 yaş aralığında 47(%17,5) kişinin, 31-40 yaş aralığında 128(%47,8) kişinin, 41 ve üzeri yaş aralığında ise 93(34,7) kişinin yer aldığı görülmektedir. İş yerinde yapılan afet hazırlıklarının farkındalık düzeyi ve evde afetlere karşı hazırlık düzeyi açısından yaş değişkeni ile aralarında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). İki bağımlı değişkenin sıra ortalamalarının yüksek olduğu yaş grubu, 41 ve üzeri yaş grubu olduğu görülmektedir. En düşük olduğu yaş grubu ise 31-40 yaş grubudur. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Post hoc analizine göre her iki bağımlı değişkende de 31-40 yaş aralığı ile 41 ve üzeri yaş aralığı arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir. Sonuç olarak genel düşünüldüğünde 41 ve üzeri yaş grubunun diğer yaş gruplarına göre daha farkında ve daha hazırlıklı olduğu söylenebilir.
- Çalışmaya katılanların birimde çalışma süreleri incelendiğinde, 1-5 yıl aralığında çalışanın 120(%44,8) kişi, 6-10 yıl aralığında çalışanın 93(%34,7) kişi, 11-20 yıl aralığında çalışanın 28(%10,4) kişi, 21-30 yıl aralığında çalışanın 16(%6) kişi, 31 ve üzeri yıl aralığında çalışanın ise 11(%4,1) kişi olduğu görülmektedir. 1-5 yıl aralığında çalışan personel sayısının yüksek olduğu belirlenmiştir. İş yerinde yapılan afet hazırlıklarının farkındalık düzeyi ve evde afetlere karşı hazırlık düzeyi açısından mevcut birimdeki çalışma süresi ile aralarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Söz konusu değişkenler üzerinde birimdeki çalışma süresinin bir etkisinin olmadığı söylenebilir.
- Çalışmaya katılanların eğitim durumları incelendiğinde 7(%2,6) kişi ortaokul, 15(%5,6) kişi lise, 25(%9,3) kişi ön lisans, 86(%32,1) kişi lisans, 66(%24,6) kişi yüksek lisans, 69(%25,7) kişi ise doktora mezunu olduğu görülmektedir. İş yerinde yapılan afet hazırlıklarının farkındalık düzeyi ve evde afetlere karşı hazırlık düzeyi açısından katılımcıların eğitim düzeyi (ortaokul, lise, ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora) ile aralarında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Söz konusu değişkenler üzerinde eğitim düzeyinin bir etkisinin olmadığı söylenebilir.
- Kendisini iş yerinde acil durum planının varlığından haberdar olarak görenlerin sayısı 150(%56,3) kişi olduğu görülmektedir. İş yerinde acil durum planının mevcut olmadığını bildirenlerin sayısı 84 (%31,3) kişi iken bu konuyla ilgili bilgisinin olmadığını belirtenlerin sayısı ise 33(%12,3) kişidir. İş yerinde yapılan afet hazırlıklarının farkındalık düzeyi açısından katılımcıların acil durum planından haberdar olma durumu ile aralarında “evet” diyenlerin lehine anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Evde afetlere karşı hazırlık düzeyi açısından ise katılımcıların acil durum planından haberdar olma durumu ile aralarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Yani katılımcıların acil durum planından haberdar olma durumuna göre evde afetlere karşı hazırlık düzeyleri farklılaşmamaktadır. Ancak sıra ortalamasına bakıldığında “evet” diyenlerin ortalamaları “hayır” diyenlerin ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Sonuç olarak genel bir değerlendirme yapıldığında acil durum planından haberdar olanların daha farkında ve daha hazırlıklı olduğu söylenebilir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Post hoc analizine göre iş yerinde yapılan hazırlıkların farkındalığı ölçeğinde “evet” ve “hayır” cevapları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir.
- Çalışmaya katılanların pozisyon tipi incelemesinde 113(%42,2) kişinin akademik personel olduğu, 134(%50,4) kişinin idari personel olduğu, 20 (%7,5) kişinin ise hem idari personel hem de akademik personel olduğu tespit edilmiştir. İş yerinde yapılan afet hazırlıklarının farkındalık düzeyi ve evde afetlere karşı hazırlık düzeyi açısından katılımcıların pozisyon tipi ile aralarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Yani katılımcıların birimde bulunduğu pozisyona göre iki değişkenin puanlarında bir farklılaşma bulunmamaktadır.

Tablo 8. Personelin Öz-Yeterlilik Düzeyi ile Çeşitli Değişkenlere İlişkin One Way ANOVA Testi Sonuçları

Değişkenler	N	$\bar{x}$	Ss	Anova testi				
				f	sd	p	Anlamlı Fark	
Yaş	20-30 (1)	47	34,3404	9,46223	6,758	2	,001	3-2
	31-40 (2)	128	31,6016	8,46051				
	41 ve Üzeri (3)	93	35,9355	8,88551				
Çalışma Süresi	1-5	120(%44,8)	33,0083	9,20403	1,058	4	,378	Fark yok
	6-10	93(%34,7)	33,0215	9,28882				
	11-20	28(%10,4)	35,7143	8,06390				
	21-30	16(%6)	36,0625	8,08677				
	31 ve üzeri	11(%4,1)	35,6364	6,48495				
Eğitim Durumu	Ortaokul (1)	7(%2,6)	33,4286	6,42540	1,874	5	,099	Fark yok
	Lise (2)	15(%5,6)	38,8000	11,42804				
	Ön lisans (3)	25(%9,3)	35,4800	8,42180				
	Lisans (4)	86(%32,1)	33,3140	8,10992				
	Yüksek Lisans (5)	66(%24,6)	31,7121	9,35746				
	Doktora (6)	69(%25,7)	33,9130	9,16634				
Acil Durum Planı Bilgi Durumu	Evet (1)	151(%56,3)	34,8742	9,06517	3,839	2	,023	1-3
	Hayır (2)	84(%31,3)	32,2500	8,99247				
	Bilmiyorum (3)	33(%12,3)	31,0909	7,65001				
Pozisyon Tipi	Akademik Personel (1)	113(%42,2)	32,5575	9,11331	1,286	2	,278	Fark yok
	İdari Personel (2)	134(%50,4)	34,3481	9,12706				
	Akademik ve İdari Personel (3)	20(%7,5)	34,2500	6,67182				

Afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyi bağımlı değişkeni ile çeşitli bağımsız değişkenler arasındaki ilişki One Way ANOVA testi ile incelenmiş olup sonuçlar Tablo 8'de gösterilmiştir. Bu sonuçlar aşağıda maddeler halinde incelenmiştir.

- Katılımcıların afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyi açısından, yaş değişkeni ile aralarında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Ortalamalarının yüksek olduğu yaş grubu 41 ve üzeri yaş grubu olduğu görülmektedir. En düşük olduğu yaş grubu ise 31-40 yaş grubudur. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Post hoc analizine göre 31-40 yaş aralığı ile 41 ve üzeri yaş aralığı arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir. Sonuç olarak genel düşünüldüğünde 41 ve üzeri yaş grubunun diğer yaş gruplarına göre daha yeterli olduğu söylenebilir.
- Afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyi açısından mevcut birimdeki çalışma süresi ile aralarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir ($p > 0,05$). Afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyi değişkeni üzerinde birimdeki çalışma süresinin bir etkisinin olmadığı söylenebilir.
- Afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyi açısından katılımcıların eğitim düzeyi (ortaokul, lise, ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora) ile aralarında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı görülmektedir ($p > 0,05$). Afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyi değişkeni üzerinde eğitim düzeyinin bir etkisinin olmadığı söylenebilir.
- Afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyi açısından katılımcıların acil durum planından haberdar olma durumu ile aralarında "evet" diyenlerin lehine anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Acil durum planından haberdar olanların diğerlerine göre afetlere karşı daha yeterli olduğu söylenebilir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Post hoc analizine göre "evet" ve "bilmiyorum" cevapları arasında anlamlı bir farklılığın bulunduğu tespit edilmiştir.
- Afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyi açısından katılımcıların pozisyon tipi ile aralarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir ($p > 0,05$). Yani katılımcıların birimde bulunduğu pozisyona göre afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyi değişkeni puanlarında bir farklılaşma olmamaktadır.

Tablo 9. Hipotezlerin Değerlendirilmesi

Hipotezler	Sonuçlar
Akademik ve idari personelin, "iş yerinde afete hazırlık farkındalığı düzeyi" ile "evde afetlere karşı hazırlık düzeyi" arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır.	Kabul edildi
Akademik ve idari personelin, "iş yerinde afete hazırlık farkındalığı düzeyi" ile "afete karşı öz-yeterlilik düzeyi" arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır.	Kabul edildi.
Akademik ve idari personelin, "evde afetlere karşı hazırlık düzeyi" ile "afete karşı öz-yeterlilik	Kabul edildi.

düzeyi" arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır.	
Akademik ve idari personelin iş yerinde afete karşı yapılan hazırlıklar ile ilgili farkındalık düzeyi , bağımsız değişkenlere (cinsiyet, yaş , birimde çalışma süresi, eğitim durumu, afet ve acil durum yaşama durumu, afet eğitimi alma durumu, afetlerle ilgili bilgi sahibi olma durumu, acil durum planından haberdar olma durumu , mülkiyet tipi, birimdeki pozisyon türü) göre farklılaşmaktadır.	Sadece koyu olarak belirtilen değişkenler için yapılan hipotezler kabul edildi.
Akademik ve idari personelin evde afetlere karşı hazırlık düzeyi , bağımsız değişkenlere (cinsiyet, yaş , birimde çalışma süresi, eğitim durumu, afet ve acil durum yaşama durumu, afet eğitimi alma durumu, afetlerle ilgili bilgi sahibi olma durumu , acil durum planından haberdar olma durumu, mülkiyet tipi, birimdeki pozisyon türü) göre farklılaşmaktadır.	Sadece koyu olarak belirtilen değişkenler için yapılan hipotezler kabul edildi.
Akademik ve idari personelin afet ve acil durumlara karşı öz-yeterlilik düzeyi , bağımsız değişkenlere (cinsiyet, yaş , birimde çalışma süresi, eğitim durumu, afet ve acil durum yaşama durumu, afet eğitimi alma durumu, afetlerle ilgili bilgi sahibi olma durumu, acil durum planından haberdar olma durumu , mülkiyet tipi, birimdeki pozisyon türü) göre farklılaşmaktadır.	Sadece koyu olarak belirtilen değişkenler için yapılan hipotezler kabul edildi.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışma ile Amasya Üniversitesi akademik ve idari personelin iş yerinde yapılan afet hazırlıkları ile ilgili farkındalıklarının ve evde afetlere karşı hazırlık düzeylerinin belirlenmesi ve herhangi bir afet ve acil durum anında öz-yeterlilikleri ile bu konuda topluma ve kendilerine olan güvenin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu söz konusu amaca ulaşabilmek adına gerekli olan veriler araştırmacı tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan ölçekler aracılığıyla toplanmıştır. Bunlar; üniversite personelinin iş yerinde yapılan afet hazırlıklarının ne kadar farkında olduğunu belirleyen "İş Yerinde Afete Hazırlık Farkındalığı Ölçeği", katılımcıların bireysel hazırlık düzeylerini ortaya koyan "Evde Afet Hazırlık Ölçeği" ve son olarak kişinin afetler konusunda hem kişisel hem de toplumsal hazırlık davranışlarına etkin bir şekilde katılma yeteneğine olan güvenini belirleyen "Afete Karşı Öz-Yeterlilik Ölçeği'dir. Bu ölçeklerden elde edilen sonuçlar aşağıda incelenmiştir.

Çalışma ile katılımcıların yaklaşık olarak yarısının afet veya acil durum deneyimine sahip olduğu tespit edilmiştir (%49,6). Afet ve acil durum deneyimine sahip olduğunu belirtenlerin, söz konusu afet ve acil durumdan çok az bir kısmının olumsuz olarak etkilendiği saptanmıştır. En fazla yaşanan afet ve acil durum türünün ise depremler olduğu görülmektedir (%39,2). Araştırmacılar tarafından bu çalışmada olduğu gibi diğer çalışmalarda da benzer sonuçlar tespit edilmiştir. Karakiş (2019), hemşireler üzerinde yapmış olduğu çalışmada katılımcıların %22,7'sinin afet deneyimine sahip olduğunu ve en fazla yaşanan afet türünün ise deprem afet türü olduğunu tespit etmiştir.

Çalışma ile katılımcıların çoğunluğunun kendilerini afetlerle ilgili bilgi sahibi olarak gördüğü (%62,7) ve yine çoğunluğunun afetlerle ilgili bir eğitim aldığı (%58,6) tespit edilmiştir. Katılımcıların en fazla aldıkları eğitimlere bakıldığında ilkyardım (%28,4), iş sağlığı ve güvenliği %14,2 ve temel afet bilinci (%10,1) eğitimleri olduğu görülmektedir. Ancak bu eğitimler toplumun her bireyinin alması gereken eğitimler olmasından hareketle bu oranların çok düşük olduğu düşünülmektedir. Bilgiyi edinme yeri olarak en fazla kişinin belirtmiş olduğu kurumun medya olduğu saptanmıştır (%32,5). Afet yönetiminin en önemli paydaşları olarak görülen AFAD (%6,3) ve itfaiye teşkilatının (%4,9) ise bilgi edinme yeri olarak son sıralarda yer aldığı görülmektedir. Afet ve acil durumlarda afet yönetiminin her aşamasında görev alan ve öncü kurum ve kuruluşlar olan AFAD ve itfaiye teşkilatının oranlarının bu denli düşük olması üzüntü vericidir. Çünkü dirençli bir toplum oluşturmanın temeli olan eğitimler, bu kurum ve kuruluşlar tarafından verilmekte veya verilmesi öngörülmektedir. Yapılan çalışmalar ile de itfaiye teşkilatının afet yönetiminin müdahale aşaması kapsamında görevlerinin yanında afet risk yönetimi açısından da birtakım önemli görevlerinin olduğu ve bu görevlerden bir tanesi ve en önemlisinin ise afetler konusunda halkın bilinçlendirilmesi olduğu tespit edilmiştir (Şahan, 2021; Uygun ve İnal, 2019). Bu konuda yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde farklı sonuçların elde edildiği görülmektedir. Şahan ve Dinç (2021a) tarafından simülasyon öğretim yönteminin afetlere hazırlık davranışına etkisini belirlemek amacıyla ortaokul 7. Sınıf öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada örneklemin afet bilinci eğitimi alma oranı 38 kişi ile %39,6 olduğu, almayanların oranı ise 58 ile %60,4 olduğu tespit edilmiştir. Afet bilinci eğitimi alanların 19 kişi ile %50'si okuldan aldığını, 17 kişi ile %44,7'si AFAD'dan aldığını ve 2 kişi ile %5,3'ü ise diğer olarak belirtmiştir.

İş yerinde acil durum planıyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde Baysal ve Tunç (2018) üniversite personeli üzerinde yapmış olduğu çalışmada katılımcıların 15 kişi ile %11,18'inin acil durum planında görevli olduğunu belirtirken 143 kişi ile %88,82'sinin ise acil durum planında görevi olmadığını belirtmiştir. Görevi olmadığını bildiren sayısının oranının çok yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise görevli olduğunu bilmeyenlerin de hayır deme ihtimalinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada bu belirsizliği ortadan kaldırmak amacıyla "bilmiyorum" kategorisi de

eklenmiş olup katılımcılardan 150 (%56) kişi iş yerinin acil durum planının olduğunu, 84 (%31,3) kişi iş yerinin acil durum planının olmadığını, 33 (%12,3) kişi ise bilmediğini belirtmiştir. “Evet” diyenler ile “hayır” ve “bilmiyorum” diyenlerin oranının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Katılımcıların neredeyse yarıya yakınının acil durum planı ile ilgili bir bilgiye sahip olmadıkları gözlemlenmiştir. Burada bir diğer konu ise hangi ekipte olduğu bilgisidir. Acil durum planından haberdar olanlara hangi ekipte buldukları sorulduğunda, 49 kişi yani %18,3’ü hangi ekipte olduklarını bilmediklerini belirtmiştir. Geri kalanı ise bulunduğu ekibi belirtmiştir. İş yerlerinde acil durum planının varlığından haberdar olmak önemli olmakla birlikte çalışanların hangi ekipte olduğunu bilmeleri ve ayrıca buldukları ekiple ilgili birtakım eğitimleri almış olmaları da bir o kadar önemlidir. Aksi takdirde bu durum, afet ve acil durum açısından büyük bir felakete neden olabilir. Sonuç olarak bu çalışmada katılımcıların yarısından fazlasının acil durum planı ile ilgili yeterli bir bilgiye sahip olmadığı görülmüştür. Bu durum, birimler tarafından hazırlanan acil durum planlarının kağıt üzerinde hazırlandığının bir göstergesi olduğu söylenebilir.

Çalışma kapsamında üç adet ölçek kullanılmış olup bu ölçeklerin analizi sonrasında tespit edilen ortalamalar incelendiğinde katılımcıların evde afetlere karşı hazırlık düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir ($\bar{x}$:14). İş yerinde afete karşı hazırlık farkındalıklarının orta düzeyde ($\bar{x}$:21,3) ve son olarak katılımcıların afetlere karşı öz-yeterlilik düzeylerinin ise orta düzeyde olduğu saptanmıştır ($\bar{x}$:33,5). Katılımcıların çoğunluğu kendilerini afetlerle ilgili bilgi sahibi olarak görmelerine rağmen ölçeklerden aldıkları puanların bu denli düşük olması şaşırtıcıdır. Bilgi düzeylerinin yüksek olması önemli olmakla birlikte bilgilerin davranışa dönüştürülmesi de bir o kadar önemlidir. Ancak bu çalışmada katılımcıların bilgilerini davranışa dönüştürmediği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda diğer çalışmalar da incelendiğinde bu çalışmada olduğu gibi afetler konusunda farkındalık, hazırlık ve öz-yeterlilik seviyelerinin düşük ve/veya düşüğe yakın olduğu görülmektedir. Baysal ve Tunç (2018) tarafından üniversite personeli üzerinde yapmış oldukları çalışmada katılımcıların doğal afetler farkındalığı ve acil durum planı farkındalığı ölçeklerinden aldıkları puanların düşük olduğu belirlenmiştir. Şahin vd. (2018) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmalarında öğrencilerin okul içi ve okul dışı afete karşı hazırlıklarının düşük seviyede olduğu ancak afet bilgi düzeylerinin ise yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Bu çalışmada afetlere karşı hazırlık, farkındalık ve öz-yeterlilik düzeylerinin belirlendiği ölçekler arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Yani iş yerinde afete hazırlık farkındalık düzeyi arttıkça evde afetlere karşı hazırlık düzeyi, evde afetlere karşı hazırlık düzeyi arttıkça afetlere karşı öz-yeterlilik düzeyi ve son olarak iş yerinde afete hazırlık farkındalık düzeyi arttıkça afet öz-yeterlilik düzeyi de artmaktadır. Diğer çalışmalar incelendiğinde benzer sonuçların tespit edildiği görülmektedir. Adams vd. (2019) tarafından yapmış oldukları çalışmalarında düşük öz-yeterliliğin, engelli kişilerin afete karşı hazırlanmasında engelleyici bir faktör olarak hareket ettiği ortaya koyulmuştur. Kılıç ve Şimşek (2018) tarafından psikolojik ilk yardım eğitiminin afet hazırlık ve öz yeterliliğe olan etkisini belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmalarında, genel öz-yeterlilik algıları yüksek olan bireylerin afet hazırlıklarının da yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sawyer vd. (2013) tarafından yüksek lisans düzeyindeki rehberlik öğrencileri üzerinde hazırlıklı olmanın öz-yeterlilik düzeyleri ve kriz müdahalelerini ele alma konusundaki algılanan yetenekleri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yaptıkları çalışmalarında öz-yeterlilik algısı yüksek olan bireylerin felaket durumlarına karşı kendilerini daha hazır hissettikleri tespit edilmiştir. Pacial ve Barrientos (2017) tarafından sağlık çalışanlarının öz-yeterliliği ile afete hazırlıklı olma arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla halk sağlığı çalışanları üzerinde uygulamış oldukları çalışmalarında algılanan öz-yeterlilik ile afete hazırlıklı olma düzeyi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ryan vd. (2018) tarafından ise ebeveynler üzerinde yapmış olduğu çalışmalarında öz yeterliliği yüksek ebeveynler acil durumlara karşı daha hazırlıklı olduğu saptanmıştır. Sonuç itibarı ile öz-yeterlilik düzeyi afetlere karşı yapılan hazırlıkları etkilediği söylenebilir.

İş yerinde afete karşı yapılan hazırlıkların farkındalığı bu çalışma ile cinsiyete, yaşa ve acil durum planından haberdar olma durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Erkeklerin kadınlara göre iş yerinde yapılan hazırlıkların daha farkında olduğu, 41 yaş ve üzeri yaş grubunun, 31-40 yaş grubuna göre iş yerinde afetlere karşı yapılan hazırlıklar konusunda farkındalığının daha yüksek olduğu ve acil durum planından haberdar olanların daha farkında olduğu tespit edilmiştir. Diğer çalışmalar incelendiğinde, Baysal ve Tunç (2018) tarafından üniversite personeli üzerinde yapmış olduğu çalışmalarında acil durum planı farkındalık düzeylerinin bağımsız değişkenlere (pozisyon türü, cinsiyet, yaş, afet deneyimi, acil durum planında görevi olup olmamasına) göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan analizler incelendiğinde bazı değişkenlere (pozisyon türü, cinsiyet, afet deneyimi) göre farklılaşmanın olduğu; bazı değişkenlere (yaş, acil durum planında görevi olup olmamasına) göre ise farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Söz konusu farklılaşmanın neye göre değiştiğine bakmak gerekirse afet tecrübesi olanların farkındalıklarının daha yüksek olduğu, erkeklerin kadınlara göre daha fazla farkındalıklarının olduğu ve idari personelin akademik personele göre farkındalıklarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Evde afetlere karşı hazırlık düzeyleri açısından bağımsız değişkenler incelendiğinde katılımcıların evde afetlere karşı hazırlık ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması yaşa, afet eğitimi alma durumuna ve afetlerle ilgili bilgi sahibi olma

durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir. 41 ve üzeri yaş grubunun, 31-40 yaş grubuna göre evde afetlere karşı hazırlık düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Afetlerle ilgili bilgili olduğunu düşünen katılımcıların düşünmeyenlere göre evde afetlere karşı hazırlık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Afet eğitimi aldığını belirten katılımcıların, evde afete hazırlık ölçeğinden aldıkları puanların afet eğitimi almayanlara göre yüksek olduğu görülmektedir. Diğer çalışmalar incelendiğinde Şahin vd. (2018), üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmalarında öğrencilerin okul içi ve okul dışı afete karşı hazırlık düzeylerinin düşük seviyede olduğunu ancak afet bilgi düzeylerinin ise yüksek düzeyde olduğunu saptamıştır. Ancak bu çalışmada olduğu gibi hazırlık puanları ile bağımsız değişkenler arasındaki farklılaşma incelenmemiştir. İnal vd. (2012), üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmalarında öğrencilerin bilgi puanlarının düşük olduğunu ancak afet eğitimleri ile bilgi puanları arasında istatistiksel olarak bir farklılığın olduğunu bildirmişlerdir. Şahan ve Dinç (2021a), yapmış olduğu çalışmalarında ortaokul öğrencilerinin bireysel afet hazırlıklarının yapılması noktasında simülasyonlar aracılığıyla verilen afet eğitimlerinin, geleneksel yöntemle verilen afet eğitimlerinden daha fazla etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Özen (2020), afet hazırlık düzeylerini belirlemek amacıyla iki adet lisede öğrenim gören öğrenciler üzerinde gerçekleştirmiş olduğu çalışmada öğrencilerin çoğunluğunun afete karşı hazırlıklı olmadığını ve afet ile ilgili eğitim almadığını ve öğrencilerin afet tatbikatlarına katılma durumu ve afet deneyim durumu ile afet hazırlık düzeyi arasında bir ilişkinin olduğunu saptamıştır. Sonuç itibarı ile bu çalışmanın ve literatürde yer alan çalışmaların sonuçları incelendiğinde toplumun afete karşı dirençliliğini arttırmak amacıyla afet eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve standartlaştırılması büyük önem taşımaktadır.

Afete karşı öz-yeterlilik düzeylerinin ise cinsiyete, yaşa, afet eğitimi alma durumuna, afetlerle ilgili bilgi sahibi olma durumuna ve acil durumdan haberdar olma durumuna göre farklılaştığı görülmektedir. 41 ve üzeri yaş grubunun, 31-40 yaş grubuna göre afetlere karşı kendisine ve topluma olan güveninin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Erkeklerin kendilerine ve topluma olan güvenlerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Afet eğitimi aldığını belirten bireylerin afetler konusunda kendilerine ve toplumlarına daha fazla güvenmektedirler. Afetlerle ilgili bilgili olduğunu düşünenlerin afete karşı öz-yeterlilikleri daha yüksektir. Literatür incelendiğinde, Bülbül (2021) tarafından hemşirelik öğrencileri üzerinde afete müdahale öz-yeterlilik durumlarının değerlendirilmesi amacıyla yapmış olduğu çalışmada afet yönetimi dersi alan öğrencilerin, afete müdahale öz-yeterliliklerinin daha iyi olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte afete müdahale öz-yeterlilik ölçeğinin puan ortalaması ile yaş arasında pozitif yönde bir ilişkinin de olduğu saptanmıştır. Sonuç itibarı ile bireylerin afetler konusunda kendilerine ve topluma olan güvenlerinin artırılması amacıyla bilhassa kadınlara ve yaşça küçük olan bireylere yeterli afet eğitimlerinin verilmesi ve düzenli aralıklarla tatbikatların yapılması büyük önem arz etmektedir. Ancak afet eğitimleri ile afetlere karşı bilinçli bireyler yetiştirilmesi söz konusu olacaktır.

Afet eğitimi alanların ya da afetler konusunda kendisini bilgili olduğunu düşünenlerin farkındalık, hazırlık ve öz-yeterlilik düzeylerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Bu sonuç afet eğitimlerinin önemini ortaya çıkarmaktadır. Yapılan çalışmalara bakıldığında küçük yaştan itibaren bu eğitimlerin verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca bu eğitimler verilirken bireylerin aktif rol aldığı öğretim yöntemlerinin kullanılması da önem taşımaktadır. Şahan ve Dinç (2021b) yapmış olduğu çalışmalarında simülasyon tekniğinin geleneksel yöntemlere göre, öğrencilerin başarı düzeylerine ve bilgilerinin kalıcılığına olan etkisinin daha fazla olduğunu saptamışlardır.

Sonuç olarak; afetler gün geçtikçe insanoğlunun faaliyetleri ile birlikte yıkıcılığını arttırmasına rağmen toplum açısından önemli bir konumda yer alan üniversite personelinin iş yerinde afetlere karşı alınan önlemler ve yapılan hazırlıklar konusunda farkındalıklarının düşüğe yakın olduğu, evde afetlere karşı hazırlıklarının düşük olduğu ve afete karşı öz-yeterliliklerinin ise orta seviyede olduğu görülmektedir. Bu üç değişken arasındaki ilişki düşünüldüğünde pozitif yönde bir ilişkinin olduğu gözlemlenmiştir. Bireylerin farkındalık ve öz-yeterlilik düzeylerinin, hazırlık düzeyi ile arasında pozitif bir ilişkinin olmasından hareketle bireylerin öz yeterliliklerinin veya farkındalıklarının artırılması amacıyla birtakım çalışmaların yapılması büyük önem arz etmektedir. Bu bakımdan afete hazır bir toplum oluşturabilmek için bireylerin farkındalık ve öz yeterliliklerini arttırabilecek faktörlere odaklanılması ve bu konu ile ilgili çalışmaların yapılması gerekmektedir. Ayrıca bağımlı değişkenlerin, bağımlı değişkenlere göre değişmekle birlikte cinsiyet, yaş, afet eğitimi alma durumu, afetlerle ilgili bilgi sahibi olma durumu ve acil durum planından haberdar olma durumu gibi birtakım bağımsız değişkenlerine göre farklılaştığı görülmektedir. Afet eğitimlerinin bireylerin farkındalıklarının, hazırlık ve öz-yeterlilik düzeylerinin artırılmasında etkili olduğu gözlemlenmiştir. Bundan dolayı afet eğitimlerinin yaygınlaştırılması büyük önem arz etmektedir.

Kaynakça

Adams, R. M., Eisenman, D. P., & Glik, D. (2019). Community advantage and individual self-efficacy promote disaster preparedness: A multilevel model among persons with disabilities. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 16(15), 2779.

- Andrews, R. J., & Quintana, L. M. (2015). Unpredictable, unpreventable and impersonal medicine: global disaster response in the 21st century. *EPMA Journal*, 6(1), 1-12.
- Ayvazoğlu, G., Çekiç, M., ve Yücel, H. (2020). Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi öğrencilerinin afet risk algısı ve afete hazırlık durumlarının değerlendirilmesi. *SBedergi*, 4(7), 85-97.
- Balcı, R. (2016). Ortaokullarda iş sağlığı ve güvenliğinin araştırılması: İstanbul-Zeytinburnu ilçesi. Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Bandura, A. (1969). *Davranış değiştirme ilkeleri*. Holt, Rinehart ve Winston; Oxford, İngiltere.
- Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational Behavior And Human Decision Processes*, 50(2), 248-287.
- Baysal, M ve Tunç, B. (2018). *Sabancı Üniversitesi personelinin mevcut "acil durum planı" ve deprem öncelikli olmak üzere doğal afetler hakkındaki farkındalık düzeyinin değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi. Kocaeli Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Benight, C. C., & Bandura, A. (2004). Social cognitive theory of posttraumatic recovery: The role of perceived self-efficacy. *Behaviour Research and Therapy*, 42(10), 1129-1148.
- Birkmann, J., Buckle, P., Jaeger, J., Pelling, M., Setiadi, N., Garschagen, M., & Kropp, J. (2010). Extreme events and disasters: a window of opportunity for change? Analysis of organizational, institutional and political changes, formal and informal responses after mega-disasters. *Natural Hazards*, 55(3), 637-655.
- Bülbül, E. (2021). Hemşirelik öğrencilerinin afete müdahale öz-yeterlilik durumlarının değerlendirilmesi. *Emergency*, 45.
- Büyüköztürk, Ş. (2003). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (3. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (Genişletilmiş 21. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Center, A. D. P. (2008). *A study on impact of disasters on the education sector in Cambodia*. Bangkok: Asian Disaster Preparedness Center.
- Climate Adapt, (2021). *Crises and disaster management systems and plans*. [Available online at: <https://climate-adapt.eea.europa.eu/metadata/adaptation-options/crises-and-disaster-management-systems-and-plans>], Retrieved on October 29, 2022.
- Creswell, J. W., (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Demuth, J. L., Morss, R. E., Lazo, J. K., & Trumbo, C. (2016). The effects of past hurricane experiences on evacuation intentions through risk perception and efficacy beliefs: A mediation analysis. *Weather, Climate, and Society*, 8(4), 327-344.
- Dirim, İ. (2011). *Birinci deprem bölgesi yatılı ilköğretim bölge okul müdürlerinin acil durum yönetimi yeterliklerinin saptanması*. Yüksek lisans tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- EM-DAT, (2019). Natural disaster 2019. [Available online at: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/ND19.pdf>], Retrieved on October 3, 2022.
- Ergünay, O. (2009). *Doğal afetler ve sürdürülebilir kalkınma*. Deprem Sempozyumu, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Erkan, E. A. (2010). *Afet yönetiminde risk azaltma ve Türkiye'de yaşanan sorunlar*. DPT Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü.
- Güler, İ. ve Kutay Karaçor, E. (2018). Yer bağılılığı ve risk algısı kavramları arasındaki ilişki. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6 (4), 1377-1390.
- Güvel, E. A. (2001). *Doğal afetlerin politik ekonomisi: doğal riskler ve afet planlaması*, İstanbul: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası.
- İnal, E., Kocagöz, S. ve Turan, M. (2012). Temel afet bilinç ve hazırlık düzeyinin saptanmasına yönelik bir araştırma. *Türkiye Acil Tıp Dergisi*, 12, 15-1.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (2. Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

- Karakış, S. (2019). *Kamu Hastanelerinde çalışan hemşirelerin afetlere hazır oluşluk durumları ve psikolojik sağlıkları*. Doctoral dissertation. Marmara Üniversitesi.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kılıç, N. ve Şimşek, N. (2018). *Psikolojik ilk yardım eğitiminin afet hazırlık algısı ve öz-yeterliğe etkisi*. Doktora Tezi. Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kohn S, Lipkowitz Eaton J, Feroz S, Brain bridge AA, Hoolachan J, & Barnett D. (2012). Personal disaster preparedness: An integrative review of the literature. *Disaster Med Public Health*, 6(3), 217-231.
- Levac, J., Toal-Sullivan, D., & OSullivan, T. L. (2012). Household emergency preparedness: a literature review. *Journal of community health*, 37(3), 725-733.
- Muttarak, R., & Pothisiri, W. (2013). The role of education on disaster preparedness: case study of 2012 Indian Ocean earthquakes on Thailand's Andaman Coast. *Ecology and Society*, 18(4).
- National Research Council. (1991). *A safer future: reducing the impacts of natural disasters*. Washington, DC: The National Academies Press.
- Özguven, B. ve Öztürk, C. (2006). *İlköğretim öğrencilerine verilen temel afet bilinci eğitiminin bilgi düzeyine etkisi*. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Pacial, R. G. & Barrientos, M. (2017). *Perceived self-efficacy of public health workers in disaster preparedness*.
- Paton, D. (2003). Disaster preparedness: a social-cognitive perspective. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*.
- Quarantelli, E. L. (2000). Disaster planning, emergency management and civil protection: The historical development of organized efforts to plan for and to respond to disasters
- Russell, L. A., Goltz, J. D., & Bourque, L. B. (1995). Preparedness and hazard mitigation actions before and after two earthquakes. *Environment and behavior*, 27(6), 744-770.
- Ryan, M. T., Rohrbeck, C. A. & Wirtz, P. W. (2018). The importance of self-efficacy in parental emergency preparedness: a moderated mediation model. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 12(3), 345-351.
- Sawyer, C., Peters, M. L. & Willis, J. (2013). Self-efficacy of beginning counselors to counsel clients in crisis. *The Journal of Counselor Preparation and Supervision*, 5(2), 3.
- Shreve, C. M., & Kelman, I. (2014). Does mitigation save? Reviewing cost-benefit analyses of disaster risk reduction. *International Journal Of Disaster Risk Reduction*, 10, 213-235.
- Şahan, C. ve Dinç, A. (2021a). Simülasyon öğretim yönteminin ortaokul öğrencilerinin afetlere karşı hazırlık durumlarına etkisi. *Resilience*, 21-36.
- Şahan, C. ve Dinç, A. (2021b) Afet eğitim merkezlerinde yapılan afet eğitimlerinin ortaokul öğrencileri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 58, 478-500.
- Şahan, C. (2021). İtfaiyelerin afet ve acil durum yönetimi açısından yerinin ve öneminin değerlendirilmesi; Samsun örneği. *Resilience*, 5 (2), 93-117.
- Şahan, C. (2024). Türkiye özelinde doğa kaynaklı afetlere yönelik bir araştırma. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 414-428.
- Şahin, Y., Lamba, M. ve Öztöp, S. (2018). Üniversite öğrencilerinin afet bilinci ve afete hazırlık düzeylerinin belirlenmesi. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 149-159.
- Şen, G. ve Ersoy, G. (2017). Hastane afet ekibinin afete hazırlık konusundaki bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4), 122-130.
- Toyosawa, J., Karasawa, K., & Fukuwa, N. (2010). Effects of disaster education for elementary school children on their guardians' disaster preparedness action: changes in children's affect and cognition. *Japanese Journal Of Educational Psychology*, 58(4), 480-490.

- URL-1; Risk reduction & disaster preparedness [Available online at: <https://www.unep.org/explore-topics/resource-efficiency/what-we-do/cities/risk-reduction-disaster-preparedness>], Retrieved on October 3, 2021
- URI-2; A quick guide to disaster preparedness in the workplace. [Available online at: <tps://www.hrdiver.com/news/a-quick-guide-to-disaster-preparedness-in-the-workplace/504320/>], Retrieved on October 4, 2022
- URL-3; Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi. [Çevrim-içi: <https://afadem.afad.gov.tr/tr/3880/Dogal-Afetle/>], Erişim tarihi: 01.01.2021.
- URL-4; Amasya Üniversitesi Tarihçesi [Çevrim-içi: <https://www.amasya.edu.tr/%C3%BCniversitemiz/%C3%BCniversitemiz/tarihce/>], Erişim tarihi: 11.01.2021.
- Ung, M., Luginaah, I., Chuenpagdee, R., & Campbell, G. (2015). Perceived self-efficacy and adaptation to climate change in coastal Cambodia. *Climate*, 4(1), 1.
- UNISDR, (2015). Disaster risk reduction & disaster risk management [Available online at: <https://www.preventionweb.net/understanding-disaster-risk/key-concepts/disaster-risk-reduction-disaster-risk-management/>], Retrieved on October 10, 2021.
- Uygun, M., ve İnal, E. (2019). Türkiye'nin itfaiye hizmetlerinin acil durum ve afet yönetimi süreçlerine göre değerlendirilmesi. *Hastane Öncesi Dergisi*, 4(1), 13-22.
- Uzun, A., Çakı, F., Şentuna, B. ve Şahin, H. İ. (2019). Balıkesir'de aile ve doğal afetler: farkındalık, hazırlık, güven ve sosyal sermaye açılarından sosyolojik bir inceleme.
- Ünal, Y., Işık, E., Şahin, S., ve Yeşil, S. T. (2017). Sağlık Afet çalışanlarının depremlere ilişkin bireysel hazırlık düzeylerinin değerlendirilmesi: Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE) Derneği örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 31(2), 71-80.
- Van der Keur, P., van Bers, C., Henriksen, H. J., Nibanupudi, H. K., Yadav, S., Wijaya, R., & Jaspers, F. (2016). Identification and analysis of uncertainty in disaster risk reduction and climate change adaptation in South and Southeast Asia. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 16, 208-214.
- Varol, N., & Kırıkkaya, E. B. (2017). Afetler karşısında toplum dirençliliği. *Resilience*, 1(1), 1-9.
- Yurtçu, A. (2015). Amasya il merkezindeki MEB'e bağlı endüstri meslek liselerindeki 12. sınıf öğrencileri ve meslek dersi öğretmenlerinin iş sağlığı ve güvenliği hakkında ön yeterlilikleri ve tutumlarının tespiti. Yüksek lisans tezi, Gedik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Extended Abstract

Aim and Scope

The first aim of this study is to determine the level of awareness of university staff about preparations against disasters at the workplace, their level of preparedness against disasters at home and their level of self-efficacy against disasters. The second aim is to determine the relationship between these three variables. The third aim is to determine whether these three variables differ according to the independent variables.

Methods

In this study, the relational survey model, one of the quantitative research methods, was used. In the relational screening model, it is tried to determine whether there is any change between two or more variables and the degree of this change (Karasar, 2011). The population of the study consists of 888 academic and administrative staff working at Amasya University. The sample of the study consists of 268 academic and administrative personnel reached by using convenience sampling method.

The data were collected through a questionnaire form prepared by the researchers in line with the literature, in which socio-demographic characteristics were asked and 3 scales were included. The workplace disaster preparedness awareness scale was prepared to determine how conscious the participants were about disaster preparedness and precautions in the workplace. Disaster preparedness at home scale was prepared in order to determine the level of preparedness of the participants for individual and family disasters. The scale of self-efficacy against disasters was prepared to assess the individual's confidence in his/her ability to participate effectively in both personal and social preparedness behaviors.

SPSS-22 (Statistical Package for the Social Sciences) package program was used for data analysis. In order to determine what kind of tests will be used in the analysis of the obtained data, normal distribution analysis was performed with the disaster preparedness awareness scale at work, disaster preparedness scale at home and self-efficacy scale against disasters and emergencies. According to the results of the analyses, it was found that the (p) significance value obtained by Kolmogorov-Smirnov Z test of the academic and administrative personnel in the research sample was less than 0.05 significance value. Therefore, it was determined that the scales in question did not show normal distribution. Therefore, Kruskal Wallis H-test and Mann Whitney U-test, which are nonparametric tests, were used to analyze the data obtained from this study. In the analysis of the data of the normally distributed scale, t-test and One Way ANOVA test were used. Post-hoc tests were applied to determine the differences between the groups.

Findings

It was determined that the awareness of Amasya University personnel about the precautions and preparations against disasters in the workplace was close to low ($\bar{x}$:21,3). It was determined that their level of disaster preparedness at home was low ($\bar{x}$:12,60). It was determined that their self-efficacy against disasters was at medium level ($\bar{x}$:33,5). The relationship between these three variables was found to be positive. Although the scores obtained from the scales varied according to the scale, it was determined that the scores differed according to the variables of gender, age, disaster training status, having information about disasters and being aware of the emergency plan

When the analyses conducted to reveal whether the awareness levels of the participants regarding disaster preparations in the workplace differ according to independent variables were examined (gender, age, duration of employment in the institution, graduation status, disaster experience, disaster education status, having knowledge about disasters, being aware of emergency plan preparation, being a relative of an employee related to disasters, form of ownership), it was seen that there was a differentiation in the face of some variables (gender, age, awareness of the emergency plan) and there was no differentiation in the face of some variables (time working in the institution, graduation status, experiencing a disaster, receiving disaster education, having knowledge about disasters, being a relative of an employee related to disasters, form of ownership).

When the analyses conducted to reveal whether the disaster preparedness levels of the participants differ according to independent variables were examined (gender, age, duration of employment in the institution, graduation status, disaster experience, disaster education status, having knowledge about disasters, being aware of emergency plan preparation, being a relative of an employee related to disasters, form of ownership), it was seen that there was a differentiation against some variables (age, status of receiving disaster education, having knowledge about disasters) and there was no differentiation in the face of some variables (gender, duration of employment in the institution, graduation status, experiencing a disaster, being aware of the emergency plan, form of ownership, being a relative of an employee related to disasters).

When the analyses conducted to reveal whether the participants' self-efficacy against disasters differ according to independent variables were examined (gender, age, duration of employment in the institution, graduation status, disaster experience, disaster education status, having knowledge about disasters, being aware of emergency plan preparation, being a relative of an employee related to disasters, form of ownership), it was seen that there was a differentiation against some variables (age, gender, disaster education status, having information about disasters and being aware of the emergency plan) and there was no differentiation against some variables (duration of employment in the institution, graduation status, disaster experience, being a relative of an employee related to disasters, form of ownership).

Conclusion

It was found that the awareness of Amasya University personnel about the precautions and preparations against disasters in the workplace was close to low, their preparations for disasters at home were low, and their self-efficacy against disasters were at medium level. Considering the relationship between these three variables, it can be said that there is a positive relationship, as the level of awareness increases, the level of disaster preparations at home increases, as the level of disaster preparations at home increases, the level of disaster self-efficacy increases, and as the level of awareness increases, the level of disaster self-efficacy increases. Therefore, it is of great importance to carry out some studies in order to increase the self-efficacy or awareness of individuals, considering that the awareness and self-efficacy levels of individuals have an effect on the level of preparedness. In this respect, in order to create a disaster-ready society, it is necessary to focus on some factors that can increase the awareness and self-efficacy of individuals.

It was determined that disaster preparedness awareness in the workplace differed according to gender, age and being aware of the emergency plan. It was determined that males were more aware of the preparations made at the workplace than females. It was determined that the age group of 41 and over had a higher awareness of disaster preparedness in

the workplace than the age group of 31-40. It was determined that those who were aware of the emergency plan were more conscious. Trainings, drills and information should be provided to increase the awareness level of individuals in workplaces. Managers in the units have a great responsibility in this regard.

When the independent variables were analyzed in terms of the level of preparedness for disasters at home, it was found that the average scores of the participants from the scale of preparedness for disasters at home differed according to age, disaster training status, having information about disasters and property type. It is seen that the 41 and over age group had a higher level of preparedness for disasters at home than the 31-40 age group. Participants who think that they were knowledgeable about disasters have higher level of preparedness for disasters at home than those who do not think so. It is seen that the scores of the participants who stated that they received disaster training from the scale of disaster preparedness at home are higher than those who did not receive disaster training. In order to increase the resilience of the society against disasters, dissemination and standardization of disaster training is of great importance.

It was determined that the level of self-efficacy against disasters differed according to gender, age, receiving disaster training, having information about disasters and being aware of the emergency plan. It is seen that 41 and over age group had higher confidence in themselves and society against disasters than 31-40 age group. It is seen that males trusted themselves and the society more. It is seen that the individuals who stated that they received disaster training trusted themselves and the society more about disasters. Those who think that they were knowledgeable about disasters have higher self-efficacy against disasters. In order to increase the self-confidence of individuals and society against disasters, it is of great importance to conduct adequate disaster trainings and drills especially for women and young people. It will be possible to raise individuals who are conscious against disasters through disaster trainings. Although the scores obtained from the scales varied according to the scale, it was determined that the scores differed according to the variables of gender, age, disaster training status, having information about disasters and being aware of the emergency plan. It can be said that disaster trainings are effective in awareness, preparation and self-efficacy levels.